

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji

KGP.411.002.02.2020

Pan
Tomasz Hryniewicz
Prezes Zarządu
Grupa Azoty Zakłady Azotowe „Puławy” SA
al. Tysiąclecia Państwa Polskiego 13
24-110 Puławy

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I/20/002 Wybrane aspekty działalności Grupy Azoty SA oraz spółek zależnych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Grupa Azoty Zakłady Azotowe „Puławy” SA (dalej: GA ZAP) Al. Tysiąclecia Państwa Polskiego 13, 24-110 Puławy
Kierownik jednostki kontrolowanej	Pan Tomasz Hryniewicz, Prezes Zarządu, od 24 kwietnia 2020 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki pełnili także: Pani Anna Zarzycka-Rzepecka, Prezes Zarządu, od 3 marca do 24 kwietnia 2020 r., Pan Krzysztof Bednarz, Prezes Zarządu, od 22 września 2018 r. do 3 marca 2020 r., wcześniej od 13 sierpnia do 22 września 2018 r. oddelegowany z Rady Nadzorczej do pełnienia funkcji Prezesa Zarządu, Pan Jacek Janiszek, Prezes Zarządu, od 12 stycznia 2017 do 13 sierpnia 2018 r., Pan Mariusz Bober, Prezes Zarządu, od 5 kwietnia 2016 r. do 12 stycznia 2017 r., Pan Marian Rybak, Prezes Zarządu, od 8 lipca 2013 r. do 5 kwietnia 2016 r. (zawieszenie), wygaśnięcie mandatu 10 maja 2016 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Prawdliwość sprzedaży Zakładu Opieki Medycznej „Medical” Sp. z o. o.2. Gospodarność zarządzania Domem Wczasowym Jawor w Ustroniu Śląskim.3. Przestrzeganie interesu Grupy Azoty Zakłady Azotowe „Puławy” SA oraz Agrochem Puławy Sp. z o.o. przy sprzedaży nawozów.4. Prawdliwość działań na rzecz oddania do użytkowania budowanej instalacji saletry.5. Gospodarność przejęcia CTL Kolzap Sp. z o. o. i połączenia jej z Grupą Azoty Koltar Sp. z o.o.
Okres objęty kontrolą	Lata 2016-2020 (do czasu zakończenia kontroli) z uwzględnieniem zdarzeń zaistniałych przed i po tym okresie, o ile miały wpływ na ocenę kontrolowanej działalności.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji
Kontrolerzy	<ol style="list-style-type: none">1. Robert Sasin, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KGP/48/2020 z 13 maja 2020 r.2. Mirosław Wójtowicz, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KGP/43/2020 z 13 maja 2020 r.3. Wojciech Żukowski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KGP/44/2020 z 13 maja 2020 r.

(akta kontroli str.1-6)

¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W wyniku kontroli pięciu niezależnych od siebie obszarów działalności Grupy Azoty Zakłady Azotowe „Puławy” SA Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia działania związane ze sprzedażą Zakładu Opieki Medycznej „Medical” Sp. z o.o. Pozytywnie natomiast NIK ocenia działania związane z prowadzeniem dystrybucji nawozów, przejęciem spółki CTL Kolzap Sp. z o.o. oraz jej połączeniem z firmą Grupa Azoty Koltar Sp. z o.o. NIK nie stwierdziła wprawdzie nieprawidłowości w przedsięwzięciach podejmowanych w celu osiągnięcia rentowności Domu Wczasowego „Jawor”, niemniej przedsięwzięcia te, do czasu zakończenia kontroli NIK, nie przyniosły oczekiwanych rezultatów. Opóźnienie w oddaniu do użytku instalacji saletry amonowej granulowanej mechanicznie nie było wyłączną winą władz GA ZAP. Opóźnienie to spowodowało jednak negatywne konsekwencje – m.in. wzrost kosztów inwestycji oraz utratę gwarancji na część urządzeń.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Działania związane z ustaleniem ceny zbycia udziału w Zakładzie Opieki Medycznej „Medical” Sp. z o.o. obarczone były szeregiem błędów i nosiły znamiona celowego działania na niekorzyść sprzedającego, czyli Grupy Azoty Zakłady Azotowe „Puławy” SA. Kluczowe osoby zaangażowane w proces ustalania procedury sprzedaży oraz ustalenie ceny sprzedawanego udziału pozostawały w konflikcie interesów, ponieważ z uwagi na posiadane udziały w podmiocie ubiegającym się o nabycie udziału reprezentowały interes jednocześnie kupującego i sprzedającego.

Sposób dystrybucji nawozów GA ZAP, wynikający z kompleksowej strategii sprzedaży Grupy Azoty, należyście zabezpieczał interesy GA ZAP. Zapoczątkowana w 2018 r. konsolidacja procesu handlu nawozami pozwoliła na pełniejsze wykorzystanie zintegrowanego i komplementarnego portfela produktowego spółek. Działania te pozwoliły Grupie Azoty na umocnienie pozycji lidera na krajowym rynku nawozów. Umiejętne stosowanie polityki cenowej przyczyniło się do uzyskania dodatkich marż ze sprzedaży wszystkich produktów nawozowych. Najwyższa Izba Kontroli zwraca jednak uwagę na znaczne uzależnienie sprzedaży nawozów Grupy Azoty, w tym produkowanych przez GA ZAP, od niezależnych dystrybutorów. Prowadzą oni również inną działalność (w tym sprzedaż nawozów produkowanych przez konkurencyjne firmy), co może stwarzać konflikt interesów oraz ryzyko presji cenowej z ich strony.

Proces przejęcia i umorzenia udziałów w spółce CTL Kolzap Sp. z o.o., a także jej połączenie z Grupą Azoty Koltar Sp. z o.o., zostały starannie przygotowane i przeprowadzone. Transakcja konsolidacji poprzedzona została badaniami przeprowadzonymi przez niezależnych doradców. Przejęcie przez GA ZAP udziałów w CTL Kolzap doprowadziło do pełnej kontroli nad tą spółką, a tym samym nad tzw. usługami bocznymi. W wyniku połączenia spółek nastąpiła konsolidacja oraz integracja procesów i usług w obrębie jednej grupy kapitałowej, co było zgodne ze *Strategią Grupy Azoty na lata 2013-2020* i wybranym przez Grupę Azoty modelem zarządzania aktywami kolejowymi.

Zarząd GA ZAP, pomimo podejmowanych działań, nie osiągnął celu jakim było zapewnienie rentownej działalności Domu Wczasowego „Jawor”. W I kwartale 2020 r. odnotowano wprawdzie poprawę wyniku finansowego, jednak w dalszym ciągu był to wynik niegwarantujący trwałej rentowności.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

Opóźnienie realizacji budowy instalacji saletry granulowanej mechanicznie wynikało głównie z odmiennych interpretacji przepisów prawa ochrony środowiska pomiędzy GA ZAP i Komendantem Wojewódzkim Państwowej Straży Pożarnej w Lublinie. Ostatecznie GA ZAP uznała stanowisko prezentowane przez straż pożarną i przygotowała wymagany zakres dokumentacji. Opóźnienie procesu inwestycyjnego wpłynęło na wzrost kosztów realizacji zadania, w tym z tytułu wydłużonego ubezpieczenia budowy oraz spowodowało utratę uprawnień gwarancyjnych w stosunku do części urządzeń.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe³ kontrolowanej działalności⁴

OBSZAR

1. Prawidłowość sprzedaży Zakładu Opieki Medycznej „Medical” Sp. z o. o.

Opis stanu faktycznego

Spółka „Medical” Sp. z o.o. (dalej także: „MEDICAL”) zawiązana została w 1997 r. przez ówczesne Zakłady Azotowe „Puławy” SA wraz z kilkunastoma podmiotami powiązаныmi oraz dwoma związkami zawodowymi działającymi w zakładach. Podstawowym przedmiotem działalności „MEDICAL” było świadczenie usług medycznych dla GA ZAP, w tym usług w zakresie medycyny pracy i ratownictwa medycznego na terenie zakładów.

Kapitał zakładowy „MEDICAL” dzielił się na 3 733 udziały, z których 1 905 objęły Zakłady Azotowe „Puławy” SA. Pozostałe podmioty objęły od jednego do 300 udziałów. W umowie spółki postanowiono, że udziały są zbywalne, a wspólnikom przysługuje prawo pierwszeństwa nabycia. W przypadku niewyrażenia chęci nabycia przez wspólników, zarząd spółki powinien wskazać nabywcę.

W kolejnych latach w umowie spółki wprowadzane były zmiany. W ich wyniku ukształtowano stan, w którym wspólnik mógł posiadać tylko jeden udział. Kapitał zakładowy na koniec I półrocza 2015 r. wynosił 1 917 tys. zł i dzielił się na 19 udziałów o nierównej wartości. Wartość udziału GA ZAP wynosiła [...].

(akta kontroli str. 2722-2806, 2969-3012, 3016-3096, 4179-4183)

Przygotowania do sprzedaży udziału GA ZAP w „MEDICAL” rozpoczęły się w kwietniu 2013 r. Zlecono wtedy firmie [...] opracowanie ścieżki prywatyzacji pracowniczo-menedżerskiej oraz dokonanie wyceny „MEDICAL”. Jej wartość na dzień 30 września 2012 r. oszacowana została w przedziale od [...] do [...] zł. Ten zakres odpowiadał wycenom dokonanym metodami zdyskontowanych przepływów pieniężnych porównywalnych spółek giełdowych oraz metodą transakcyjną.

W dniu 1 lipca 2013 r. GA ZAP zleciła również tej firmie wykonanie analizy efektywności wniesienia do „MEDICAL” aportu w postaci nieruchomości zabudowanej przy ul. Partyzantów 11a (w centrum Puław) oraz aktualizację wyceny „MEDICAL”, po uwzględnieniu tego hipotetycznego aportu. W dniu 13 września 2013 r. GA ZAP wycofała jednak to zlecenie, gdyż proces sprzedaży (prywatyzacji) został zawieszony.

(akta kontroli str. 3491-3606)

³ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁴ W treści wystąpienia pokontrolnego NIK wyłączyła jawność informacji ustawowo chronionych, stanowiących tajemnicę przedsiębiorstwa, na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U z 2019 r. poz. 1429, ze zm.) i art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz. U. z 2019 r. poz. 1010, ze zm.) w interesie GA Zakłady Azotowe „Puławy” SA i innych spółek prawa handlowego, których dotyczą zawarte w wystąpieniu pokontrolnym informacje przez ich wykreślenie i zastąpienie oznaczeniem [...].

W listopadzie 2014 r. GA ZAP otrzymała od Grupy Azoty SA do wdrożenia i stosowania *Ramową procedurę zbywania udziałów spółek zależnych wchodzących w skład Grupy Kapitałowej Grupa Azoty SA*⁵. Następnie, w dniu 15 grudnia 2014 r., Prezes Zarządu Grupy Azoty SA przekazał do GA ZAP *Zestawienie decyzji i działań zapewniających realizację programu działań właścicielskich wobec spółek zaplecza logistycznego, okołoprodukcyjnego i non-core*, harmonogram działań oraz (powtórnie) *Ramową procedurę*. Dokumenty te zostały przyjęte bez uwag, uzupełnień i zastrzeżeń przez Radę Nadzorczą Grupy Azoty SA. W piśmie Prezesa Zarządu Grupy Azoty SA zawarte było polecenie uruchomienia działań zapewniających pełną realizację programu działań właścicielskich na warunkach i w terminach ustalonych w przekazanych dokumentach.

W *Zestawieniu decyzji* wskazano, że preferowaną formą prywatyzacji powinna być sprzedaż udziału pracownikom „MEDICAL” (*oferta skierowana do pracowników lub spółki pracowniczej*). W przypadku niedojścia do skutku lub niepowodzenia tej formy prywatyzacji, zapytanie ofertowe miało zostać skierowane do inwestorów branżowych i/lub instytucji finansowych.

[...]. Zgodnie z harmonogramem działań, sprzedaż udziału w „MEDICAL” miała zostać zrealizowana w 2016 r.

(dowód, akta kontroli str. 3383-3407, 3455-3459)

Prezes Zarządu GA ZAP, po otrzymaniu *Ramowej procedury*, polecił rozpoczęcie prac nad przygotowaniem zarządzenia wdrażającego. W toku prac nad tym zarządzeniem *Ramowa Procedura* została zmodyfikowana. Odmienne uregulowano preferencje dla oferentów będących pracownikami „MEDICAL” lub spółkami pracowniczymi. Główna zmiana dotyczyła wprowadzenia tzw. *Fazy I*, w której [...].

W *Fazie II* (uruchamianej w przypadku niedojścia do skutku sprzedaży w *Fazie I*) wprowadzono uregulowania wzorowane na procedurze otrzymanej z Grupy Azoty SA, z wyłączeniem preferencji dla spółek pracowniczych.

Zmodyfikowaną w ten sposób *Procedurę Ramową* Zarząd GA ZAP zatwierdził uchwałą nr 57/2015 z dnia 11 lutego 2015 r. Warunkiem jej wejścia w życie było uzyskanie zgody Rady Nadzorczej GA ZAP oraz akceptacji Zarządu Grupy Azoty SA. Również w dniu 11 lutego 2015 r. Zarząd GA ZAP wydał zarządzenie nr 5 w sprawie *Procedury zbywania udziałów spółek zależnych wprowadzające w GA ZAP Ramową procedurę zbywania udziałów spółek zależnych wchodzących w skład Grupy Kapitałowej Grupy Azoty Zakłady Azotowe „Puławy” SA* (dalej: *Procedura GA ZAP*).

W dniu 11 lutego 2015 r. ówcześni wiceprezesi Zarządu GA ZAP skierowali pismo⁶ do członka Zarządu Grupy Azoty SA (który jednocześnie był Prezesem GA ZAP), w którym zwrócili się o opinię w sprawie przyjęcia przedmiotowej *Procedury GA ZAP*. Zarząd Grupy Azoty SA w dniu 17 lutego 2015 r. zaakceptował treść *Procedury GA ZAP* i upoważnił zarząd do jej uchwalenia i wdrożenia.

Rada Nadzorcza GA ZAP, obradująca w dniach od 18 do 20 lutego 2015 r., uchwałą nr 110/VIII/2015 wyraziła zgodę na przyjęcie *Procedury GA ZAP*.

(dowód, akta kontroli str. 2968, 3466-3474, 3829-3979, 4084-4088)

W dniu 11 lutego 2015 r. Zarząd GA ZAP powołał komisję ds. prywatyzacji oraz odrębnie - zespół zadaniowy, a w dniu 23 lutego 2015 r. poinformował pisemnie „MEDICAL” o wszczęciu procedury sprzedaży udziału oraz o preferowanej formie sprzedaży spółce pracowniczej lub bezpośrednio pracownikom.

W tym samym czasie 14 pracowników „MEDICAL” zawiązało spółkę pracowniczą pod nazwą [...] (dalej: [...]), obejmując w niej wszystkie udziały (wpis do KRS w dniu 17 marca 2015 r.). W marcu 2015 r. [...] odkupiła od Przedsiębiorstwa Robót

⁵ Dalej także: *Ramowa procedura*.

⁶ Znak: KN/25/2015.

Chemoodpornych i Antykorozyjnych KORIZOLA Sp. z o.o. w likwidacji (jeden ze wspólników „MEDICAL”) udział w „MEDICAL”, stając się w ten sposób udziałowcem (wspólnikiem) tej firmy, uprawnionym do pierwszeństwa nabycia udziału sprzedawanego przez GA ZAP.

W marcu 2015 r. GA ZAP zleciła firmie [...] dokonanie wyceny spółki „MEDICAL” według stanu na dzień 31 grudnia 2014 r. W dniu 4 maja 2015 r. wykonawca przekazał wycenę dokonaną przy zastosowaniu dwóch metod, tj. SAN – metody skorygowanych aktywów oraz DCF – metody dochodowej. Wartość udziału „MEDICAL” oszacowano w przedziale od [...] (górny próg ustalony metodą SAN) do [...] (górny próg). Wycenę oparto na danych bilansowych „MEDICAL” na dzień 31 grudnia 2014 r. Jednakże w dniu 30 stycznia 2015 r. GA ZAP wniosła do „MEDICAL” aport w postaci nieruchomości zabudowanej przy ul. Partyzantów 11a (w centrum Puław), o szacunkowej wartości [...]. W konsekwencji zaprezentowana w maju 2015 r. wycena firmy [...] była nieaktualna już w dniu jej przedstawienia.

W dniu 1 kwietnia 2015 r. GA ZAP poinformowała „MEDICAL” o treści *Procedury GA ZAP*, a „MEDICAL” po upływie dwóch tygodni, poinformowała o zawiązaniu spółki pracowniczej [...] oraz o planowanym przyjęciu do spółki nowych udziałowców (około 60 pracowników „MEDICAL”).

Komisja ds. prywatyzacji oraz zespół zadaniowy, na spotkaniu w dniu 25 maja 2015 r., postanowiły skorygować wycenę udziału w „MEDICAL” o wartość nieruchomości wniesionej aportem do „MEDICAL”. Zrobiono to w taki sposób, że zmodyfikowano tylko dolny próg ostatecznego przedziału wyceny – do górnego progu SAN dodano wartość aportu ([...]). W konsekwencji wzrósł on z [...] do [...] zł. Nie wystąpiono natomiast do podmiotu sporządzającego wycenę o jej skorygowanie według metody dochodowej (DCF). W konsekwencji cena rekomendowana przez komisję i zespół w dalszym postępowaniu ([...]) nie odzwierciedlała rzeczywistej, aktualnej wartości spółki „MEDICAL”.

(dowód, akta kontroli str. 2649-2806, 2922-2940, 2967)

Przewodniczący komisji ds. prywatyzacji, zgodnie ze zmodyfikowaną procedurą, pisemnie zaprosił do złożenia oferty tylko [...]. W zaproszeniu tym zawarto informację, iż oferowana cena nie może być niższa niż [...].

W dniu 30 czerwca 2015 r. [...] złożyła ofertę, proponując cenę minimalną. Spotkanie negocjacyjne w dniu 22 lipca 2015 r. zakończyło się wynegocjowaniem ceny nabycia równej pierwotnej ofercie ([...]).

Zarząd GA ZAP, uchwałą nr 338/2015, ustalił cenę sprzedaży na wynegocjowanym poziomie. Ówczesny Prezes Zarządu GA ZAP, będący jednocześnie członkiem Zarządu Grupy Azoty SA, na podstawie pkt. 2.2.5 *Zasad nadzoru właścicielskiego w Grupie Azoty – Polityka Właścicielska*, skierował pismo do Zarządu Grupy Azoty SA, w którym prosił o opinię dotyczącą sprzedaży udziału w „MEDICAL” za cenę ustaloną w negocjacjach. Według wyciągu z protokołu nr 21/X/1007 z posiedzenia Zarządu Grupy Azoty SA, przesłanego do GA ZAP w dniu 4 września 2015 r., wniosek uzyskał pozytywną rekomendację.

Zarząd GA ZAP w dniu 13 sierpnia 2015 r. poinformował Zarząd „MEDICAL” o zamiarze zbycia udziału za cenę [...], a Zarząd „MEDICAL” – w dniu 17 sierpnia 2015 r. przekazała tę informację pozostałym wspólnikom.

(dowód akta kontroli str. 2899-2913, 3667-3828, 4073)

Zamiar skorzystania z pierwszeństwa nabycia zgłosiło trzech wspólników „MEDICAL”. Byli to [...]. Związek zawodowy wystąpił do „MEDICAL” o podanie podstawy wyceny spółki, a „MEDICAL” odpowiedziała, iż nie jest stroną procesu sprzedaży, wskazując GA ZAP jako właściwego adresata zapytania. GA ZAP odmówiła związkowi zawodowemu udzielenia żądanej informacji argumentując, że *przedmiotowa wycena została sporządzona wyłącznie dla potrzeb sprzedającego udział – Grupy Azoty Zakłady Azotowe „Puławy” SA, w celu ustalenia oferty cenowej sprzedaży*

tego udziału kierowanej do nabywców udziału. Z tego powodu wycena ta nie może być ujawniana potencjalnym nabywcom udziału, w tym wspólnikom korzystającym z prawa pierwszeństwa jego nabycia⁷.

Następnie GA ZAP zleciła aktualizację wyceny „MEDICAL” – według stanu na dzień 30 czerwca 2015 r. Według wyjaśnień Wiceprezesa Zarządu i Członka Zarządu GA ZAP⁸, na podstawie dostępnej w spółce dokumentacji nie można było ustalić kto i kiedy zlecił aktualizację. Okoliczności tych nie pamiętali byli Prezes Zarządu GA ZAP oraz jeden z członków komisji ds. prywatyzacji⁹. Przewodniczący komisji prywatyzacyjnej wyjaśnił¹⁰, że *aktualizacje wyceny zlecono prawdopodobnie w październiku 2015 r. z powodu jej dezaktualizacji (m.in. upływającego sześciomiesięcznego okresu od daty pierwszej wyceny).*

(dowód akta kontroli str. 2844-2861, 3135-3136, 3178-3179, 3180-3382)

Zarząd GA ZAP w dniu 20 października 2015 r. w składzie dwuosobowym (Prezes Zarządu wyłączył się z uwagi na powiązania osobiste z nabywcą, czyli [...]) podjął kolejną uchwałę (nr 406/2015) w sprawie sprzedaży udziału w spółce „MEDICAL”. Postanowiono sprzedać udział za cenę mieszczącą się w przedziale zaktualizowanej wyceny sporządzonej na dzień 30 czerwca 2015 r., jednak nie niższą niż [...] mln zł. Rada Nadzorcza w dniu 21 października 2015 r. wyraziła zgodę na sprzedaż udziału za tak ustaloną cenę. Powyższe uchwały podjęte zostały zanim znane były wyniki aktualizacji wyceny. Pomimo to GA ZAP poinformowała Grupę Azoty SA, że cena transakcji wynosi [...].

Ostatecznie jednak Zarząd GA ZAP, uchwałą nr 450/2015 z dnia 30 listopada 2015 r. w oparciu o wykonaną aktualizację ustalił cenę sprzedaży na [...], przyjmując górną granicę przedziału wyceny na dzień 30 czerwca 2015 r.

W dniu 10 grudnia 2015 r. GA ZAP zawarła z [...] umowę sprzedaży udziału w „MEDICAL” za cenę [...] mln zł. Spółka [...] dokonała zapłaty całej kwoty w dniu [...].

(dowód, akta kontroli str. 3111-3134, 3138-3160)

W marcu 2017 r. ówczesny Zarząd GA ZAP złożył zawiadomienie do Prokuratury Okręgowej w Lublinie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa: *niedopełnienia przez osoby zobowiązane do zajmowania się sprawami majątkowymi Grupy Azoty Zakładów Azotowych „Puławy” SA obowiązków podczas transakcji zbycia udziału w spółce „Medical” Sp. z o.o. w 2015 roku poprzez zbycie przedmiotowych udziałów z naruszeniem zasad rynkowych, w tym zasady konkurencyjności, co doprowadziło do naruszenia majątkowych interesów Zawiadamiającej i w konsekwencji wyrządziło jej znaczną szkodę majątkową, ewentualnie spowodowało bezpośrednio niebezpieczeństwo jej wyrządzenia.*

Prokuratura Okręgowa w Lublinie, po przeprowadzeniu postępowań, dwukrotnie (w marcu 2018 r. i kwietniu 2019 r.) postanowiła o umorzeniu śledztwa wobec braku znamion czynu zabronionego.

(dowód, akta kontroli str. 3180-3382)

Niektóre z osób zaangażowanych w proces wyceny i sprzedaży udziału GA ZAP w „MEDICAL” pozostawały w tej sprawie w konflikcie interesów.

Przewodniczący Rady Nadzorczej „MEDICAL” z ramienia GA ZAP zatrudniony był w GA ZAP na stanowisku głównego specjalisty ds. organizacji. Według wyjaśnień złożonych przez Przewodniczącego¹¹ do jego zadań należało nadzorowanie, opracowywanie, przygotowywanie i uzgadnianie z zainteresowanymi komórkami organi-

⁷ Pismo znak KN/180/2015z dnia 24 września 2015 r.

⁸ Pismo z dnia 23 lipca 2020 r. nr K/366/2020.

⁹ Pismo z dnia 30 lipca 2020.,;Pismo z 4 sierpnia 2020 r.

¹⁰ Pismo z 8 lipca 2020 r.

¹¹ Pismo z dnia 15 lipca 2020 r.

zacyjnymi wszystkich wewnętrznych aktów normatywnych dotyczących zasad i trybu realizacji zadań niezbędnych do efektywnego oraz zgodnego z obowiązującymi przepisami funkcjonowania GA ZAP. Przewodniczący był jednocześnie udziałowcem [...], tj. podmiotu nabywającego.

W dniu 3 grudnia 2014 r. Przewodniczący otrzymał od Dyrektora Pionu Korporacyjnego *Ramową procedurę* z poleceniem jej wdrożenia w GA ZAP. Dokument ten przekazał starszemu specjalście ds. zarządzania z adnotacją: *Proszę o rozpoczęcie prac nad wdrożeniem zarządzenia Grupy Azoty*. Według powyższych wyjaśnień Przewodniczącego, w czasie prac starszy specjalista nie zwracał się do niego z prośbą o pomoc w dostosowaniu *Ramowej procedury* do specyfiki GA ZAP. Nie sygnalizował też problemów w uzgadnianiu projektu z innymi jednostkami (komórkami) organizacyjnymi. Zdaniem wyjaśniającego, nie wpływał on na przebieg prac i nie zgłaszał żadnych sugestii w czasie prac nad tym dokumentem. W dacie przyjęcia *Procedury GA ZAP* przez Zarząd wyjaśniający przebywał na urlopie. Ostatecznie jednak, po powrocie z urlopu, parafował dokument *Procedury GA ZAP*.

W dniu 28 kwietnia 2015 r. Przewodniczący Rady Nadzorczej „MEDICAL” nabył cztery nowo utworzone udziały w [...] o wartości nominalnej 50 zł, natomiast w dniu 22 września 2015 r. objął 4 926 udziałów o wartości 246,3 tys. zł (tj. 11,49% kapitału udziałowego).

(dowód, akta kontroli str. 2807-2816, 3460-3463, 4130-4139)

Znaczącym udziałowcem [...] był Prezes Zarządu „MEDICAL” (8 328 udziałów). Jako Prezes Zarządu prywatyzowanej spółki (ówcześnie organ jednoosobowy) uczestniczył w procesie jej wyceny. W informacji dotyczącej wstępnej wyceny, a później jej aktualizacji napisano, że wyceny zostały wykonane w szczególności na podstawie: sprawozdań finansowych spółki, projekcji finansowych na lata 2015-2019, pozostałych informacji i uzyskanych od Zarządu „MEDICAL”. Wycenę wykonywał niezależny podmiot wybrany przez GA ZAP, jednak z uwagi na specyfikę metody DCF (zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych) to zarząd prywatyzowanej spółki określał istotne dla wyceny prognozy i zamierzenia rozwojowe spółki.

Prezes „MEDICAL”, wnioskując o wniesienie przez GA ZAP aportu (nieruchomości w centrum Puław) wskazywał, że posiadanie tego obiektu przez „MEDICAL” będzie miało wpływ na rozwój spółki. W wycenie z maja 2015 r. nieruchomość ta w praktyce nie została uwzględniona. Prezes „MEDICAL” formalnie wyłączył się z podejmowania decyzji jedynie co do wyboru oferenta spośród współników „MEDICAL” w dalszym etapie procedowania.

(akta kontroli str. 3380-4057, 4179-4183)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Zarząd GA ZAP ustalając zmodyfikowaną *Ramową procedurę zbywania udziałów spółek zależnych wchodzących w skład Grupy Kapitałowej Grupy Azoty Zakłady Azotowe „Puławy” SA* nie doprowadził do zweryfikowania ceny sprzedawanego udziału w „MEDICAL” przez oferty rynkowe.

Procedura GA ZAP dotycząca zbycia udziału nosiła znamiona niegospodarności. Zmodyfikowano bowiem *Ramową procedurę* w taki sposób, że możliwa była rezygnacja z publicznego ogłoszenia o sprzedaży i zaproszenia do składania ofert oraz wyznaczenie ceny wyłącznie na podstawie wyceny niezależnego podmiotu oraz negocjacji tylko z jednym oferentem. Otrzymany dokument procedury, opracowany w Grupie Azoty SA i zalecany do wdrożenia w GA ZAP, przewidywał natomiast ogłoszenie publiczne, weryfikację oraz wybór oferty najkorzystniejszej. Dopiero po tych czynnościach możliwe było skierowanie oferty sprzedaży do wybranego podmiotu (w tym przypadku spółki pracowniczej).

Według wyjaśnień byłego Prezesa Zarządu GA ZAP¹² projekt *Procedury GA ZAP* przygotował zespół, któremu przewodniczył Dyrektor Pionu Korporacyjnego. Według wyjaśnień przewodniczącego zespołu *Procedura GA ZAP* została opracowana na podstawie przyjętej w Grupie Azoty SA *Ramowej procedury zbywania udziałów i spółek zależnych*, a zmiany wprowadzone w GA ZAP spowodowane były wytycznymi zawartymi w dokumencie pn. *Zestawienie decyzji i działań zapewniających realizację programu działań właścicielskich wobec spółek zaplecza logistycznego, okołoprodukcyjnego i non-core*. W dokumencie tym formę prywatyzacji określono następująco: [...].

(akta kontroli str. 3832-3979, 4160-4162)

W ocenie NIK, dokumenty GA ZAP otrzymane przy piśmie z dnia 15 grudnia 2014 r. (*Ramowa procedura* i *Zestawienie decyzji*) były spójne i nie zawierały postanowień sprzecznych. *Ramowa Procedura* w etapie I przewidywała publiczne zaproszenie do składania ofert oraz wybór oferty najkorzystniejszej. Dopiero następnie możliwe było skierowanie propozycji nabycia do spółki pracowniczej (o ile brała udział w postępowaniu) na warunkach najkorzystniejszej oferty. Takie zasady, w ocenie NIK, zapewniały weryfikację rynkowej ceny sprzedaży udziału oraz pełną przejrzystość procesu.

Znamiona niegospodarnego działania to poinformowanie potencjalnego nabywcy ([...]) o oczekiwanej cenie minimalnej wynikającej z wyceny dokonanej przez niezależny podmiot. Ponadto przekazanie potencjalnemu nabywcy dokumentu procedury zbywania udziału było równoznaczne z informacją, iż tylko do niego kierowana jest oferta. W konsekwencji w ocenie NIK zamknęło to jakiegokolwiek możliwości wynegocjowania wyższej ceny sprzedaży. Cena w ofercie [...] była równa wyrażonemu w zaproszeniu minimalnemu oczekiwaniu cenowemu sprzedającego.

O potencjalnej możliwości uzyskania w toku negocjacji wyższej ceny sprzedaży świadczy m.in. uchwała Nadzwyczajnego Zgromadzenia Wspólników [...]. W uchwale wyrażona została zgoda na dokonanie zakupu udziału od GA ZAP za kwotę nawet [...]. NIK zwraca także uwagę, że w wycenie sporządzonej na dzień 30 września 2012 r. wartość „MEDICAL” (górną granicą DCF) wynosiła [...], przy czym kwota ta nie uwzględniała wniesionego później aportu.

(akta kontroli str. 2899-2913, 3180-3382)

2. Zarząd GA ZAP zlecając sporządzenie wyceny pod koniec I kwartału 2015 r. niezasadnie sformułował oczekiwanie ustalenia wartości spółki według stanu na 31 grudnia 2014 r. w sytuacji, kiedy w dniu 30 stycznia 2015 r. GA ZAP wniosła do „MEDICAL” aport w postaci nieruchomości zabudowanej położonej w centrum Puław o wartości [...]. Wycena sporządzona przez niezależny podmiot i przekazana w dniu 4 maja 2015 r. nie obejmowała tego aportu.

Według wyjaśnień byłego Dyrektora Pionu Korporacyjnego¹³ uzasadnienie podwyższenia udziału GA ZAP w „MEDICAL” poprzez wniesienie do spółki nieruchomości należy wiązać z możliwością żądania wyższej ceny za sprzedawany udział, w sytuacji gdy w okresach wcześniejszych podejmowano bezskuteczne próby sprzedaży tej nieruchomości.

Intencje wyrażone w tych wyjaśnieniach pozostają w sprzeczności z podjętymi działaniami, tj. z przyjęciem ceny sprzedaży wynikającej z niepełnej wyceny (bez aportu) przy rezygnacji w *Procedurze GA ZAP* z możliwości weryfikacji ceny przez oferty rynkowe.

¹² Pismo z dnia 30 lipca 2020 r.

¹³ Pismo z dnia 8 lipca 2020 r.

Komisja ds. prywatyzacji i zespół zadaniowy w maju 2015 r. skorygowały wycenę udziału w „MEDICAL” o wartość nieruchomości wniesionej aportem do „MEDICAL” ([...]). Nie miało to jednak wpływu na cenę, którą określano jako minimalną, a która okazała się oferowaną ceną sprzedaży ([...]).

Według wyjaśnień członka zespołu zadaniowego¹⁴ korekta wyceny w metodzie SAN była uzasadniona, gdyż jest to metoda majątkowa, a do spółki została wniesiona nieruchomość. Natomiast korekta wyceny DCF, biorąc pod uwagę plany lub zamierzenia spółki oraz różne ograniczenia, ówczesnie nie mogła być przez zespół rzetelnie i wiarygodnie skorygowana.

Nie jest to argument trafny. NIK zwraca uwagę, że w tamtym czasie nie zwrócono się do podmiotu sporządzającego wycenę o jej korektę (aktualizację). Konsekwentnie procedowano sprzedaż rekomendując jako podstawę ustalenia ceny sprzedaży niepełną wartość sprzedawanego udziału, nieuwzględniającą aportu ([...]). Decyzja o zleceniu aktualizacji zapadła dopiero w kolejnym etapie sprzedaży, po wpływie żądania udostępnienia wyceny wyrażonego przez jednego ze współników.

Z wyjaśnień złożonych przez członków komisji prywatyzacyjnej wynika natomiast, że przyczyną aktualizacji był fakt, iż poprzednia wycena była „starsza” niż sześć miesięcy. Argumenty te nie są trafne. Gdyby wskazana w wyjaśnieniach motywacja odpowiadała prawdzie, to zlecenie aktualizacji powinno być udzielone najpóźniej 30 czerwca 2015 r. Tymczasem jeszcze przez kilka miesięcy (wyjaśniający nie znali dokładnej daty ani okoliczności zlecenia aktualizacji), procedura sprzedaży była kontynuowana.

(akta kontroli str. 2649-2675, 2922-2925, 4173-4178)

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia działania GA ZAP związane ze sprzedażą Zakładu Opieki Medycznej „Medical” Sp. z o.o. Nieuzasadniona była zmiana projektu *Ramowej Procedury* w stosunku do wzorca otrzymanego od Grupy Azoty SA. Ustalenie wyjściowej ceny zbycia udziału nosiło znamiona celowego działania na niekorzyść podmiotu sprzedającego, tj. GA ZAP. Kluczowe osoby zaangażowane w proces ustalania procedury sprzedaży i ceny sprzedawanego udziału pozostawały w konflikcie interesów, ponieważ w praktyce reprezentowały interes zarówno sprzedającego, jak i kupującego.

OBSZAR

2. Gospodarność zarządzania Domem Wczasowym „Jawor” w Ustroniu Śląskim

Opis stanu faktycznego

Dom Wczasowy „Jawor”¹⁵ wybudowano w 1967 r. Obiekt składa się dwóch połączonych budynków zlokalizowanych na południowym stoku Równicy, o łącznej powierzchni użytkowej 3 130 m². W części noclegowej dysponuje 63 pokojami. W górnym budynku zlokalizowanych jest 11 pokoi, które w 2019 r. przeszły generalny remont wraz z wymianą mebli oraz remontem przylegających korytarzy. W dolnej części są 52 pokoje, w których najpilniejszego remontu wymagają łazienki (modernizowano je w latach dziewięćdziesiątych XX w).

W obiekcie jest restauracja podzielona na dwie części (92 oraz 40 miejsc konsumpcyjnych), a także kawiarnia, wiatka grillowa, duża sala konferencyjna na 140 miejsc, mała sala konferencyjna na 34 miejsca, siłownia, pomieszczenie z sauną i jacuzzi, solarium, pokój zabaw dla dzieci oraz sala zabaw i gabinet SPA. Na terenie ośrodka znajduje się też boisko wielofunkcyjne, niewykorzystywane z powodu złego stanu nawierzchni. Przy obiekcie wydzielono 40 miejsc parkingowych, jednak dojazd do

¹⁴ Pismo z dnia 4 sierpnia 2020 r.

¹⁵ Dalej: DW Jawor.

ośrodka wymaga przejazdu przez nieruchomość niebędącą własnością GA ZAP (ustalono służebność drogi koniecznej).

Ostatni remont generalny całego obiektu wykonano w 1992 r. W latach 2016-2020 nakłady na remonty (według tzw. ewidencji MPK – miejsce ponoszenia kosztów) wyniosły około [...].

Według analiz wykonanych przez zarządzającego DW Jawor, nakłady na remonty niezbędne dla osiągnięcia oczekiwanego stanu pomieszczeń, elewacji oraz istniejących już urządzeń (sauna oraz jacuzzi), które pozwoliłyby na osiągnięcia optymalnego stanu obłożenia, powinny wynieść około [...] zł.

Do dnia 14 maja 2014 r. działalność DW Jawor prowadzona była w formie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Wyniki finansowe spółki były ujemne: w 2010 r. – 206,3 tys. zł, w 2011 r. – 30,2 tys. zł; w 2012 r. – 255,9 tys. zł; w 2013 r. – 126,7 tys. zł, oraz w 2014 r. (do 15 maja 2014 r.) – 398,2 tys. zł.

Po likwidacji spółki, od dnia 15 maja 2014 r., DW Jawor został włączony do struktur GA ZAP. Zgodnie z przyjętą w GA ZAP polityką rachunkowości¹⁶, dla DW Jawor wyodrębniono ewidencję analityczną (MPK), która pozwala na ustalanie kosztów i przychodów według poszczególnych kategorii i rodzajów oraz ustalanie wyniku finansowego.

Nawet po włączeniu DW Jawor do struktur GA ZAP działalność obiektu była nadal nierentowna. Straty wyniosły w 2015 r. – [...], w 2016 r. – [...]; w 2017 r. – [...]; w 2018 r. – [...]; w 2019 r. – [...] oraz I kwartale 2020 r. – [...].

Zgodnie z przyjętymi w GA ZAP standardami rachunkowości i sprawozdawczości finansowej, wyniki obejmowały pełny katalog kosztów, w tym koszty niestanowiące bezpośrednich wydatków kasowych, m.in. amortyzację, rezerwy na przyszłe świadczenia pracownicze, narzut kosztów ogólnego zarządu. W okresie objętym kontrolą (lata 2016-2020) sumy powyższych kosztów memoriałowych wynosiły: w 2016 r. [...]; w 2017 r. [...]; w 2018 r. [...]; w 2019 r. [...] i w I kwartale 2020 r. [...].

Powyższe dane wskazują, że nawet po wyeliminowaniu kosztów memoriałowych z rachunku wyników, DW Jawor nie był w stanie generować dodatniego wyniku na sprzedaży.

Pojedynczym symptomem poprawy była sytuacja finansowa w I kwartale 2020 r. Została wprowadzona poniesiona strata wysokości [...], jednak do kosztów tego okresu zaliczono koszty remontów wykonanych w 2019 r., w wysokości 350 tys. zł. Uwzględniając wielkość kosztów memoriałowych tego okresu (73,6 tys. zł), działalność operacyjna DW Jawor w I kwartale 2020 r. była bliska osiągnięcia progu rentowności (strata około [...]). Jest to jednak okres zbyt krótki do prognozowania sytuacji finansowej w przyszłości.

(akta kontroli str. 2546-2548, 2616, 4173-4183)

Kontrola nie wykazała wydatków niegospodarnych. W 2019 r. znacznie wzrosły koszty utworzonych rezerw w wyniku zawarcia bezpośrednich umów o pracę z pracownikami DW Jawor, po rezygnacji z usług agencji pośrednictwa pracy.

(akta kontroli str. 2567-2573, 4179-4183)

Od momentu likwidacji spółki w maju 2014 r. działalnością DW Jawor kierował wieloletni pracownik tego obiektu. Dla poprawy wyników finansowych w 2017 r., GA ZAP podjęły starania o pozyskanie profesjonalnej kadry zarządzającej. W tym celu Dyrektor Pionu Personalnego złożyła zamówienie w firmie *Naj International Sp. z o.o.*, z którą GA ZAP miała już umowę o prowadzenie rekrutacji. Spółka wyłoniła kilku

¹⁶ Uchwała Zarządu Nr 12/2009/2010 Zakładów Azotowych „Puławy” SA w Puławach z dnia 8 lipca 2009 r. ze zm.

kandydatów, spośród których GA ZAP wybrała zarządzającego DW Jawor. Po około rocznym okresie pracy zarządzający złożył rezygnację, ze względu na brak efektów ekonomicznych.

W październiku 2018 r. Wiceprezes Zarządu GA ZAP poleciła ponowne uruchomienie procesu rekrutacji. Firma *Naj International Sp. z o.o.* wyłoniła czterech kandydatów. W grudniu 2018 r. komisja rekrutacyjna GA ZAP, po zapoznaniu się z koncepcjami prowadzenia obiektu przedstawionymi przez kandydatów, wybrała osobę, której powierzono zarządzanie ośrodkiem.

(akta kontroli str. 2504-2526, 2553-2566, 2574-2593)

W dniu 5 czerwca 2018 r. Zarząd GA ZAP powołał zespół zadaniowy, którego celem było m.in. wypracowanie modelu funkcjonowania DW Jawor. Zespół wykonał szereg analiz działalności ośrodka oraz porównań do działalności lokalnej konkurencji. W raporcie zawarto m.in. konkluzję: *...przy braku inwestycji w infrastrukturę najkorzystniejszą i najtańszą formą jest wdzierżawienie obiektu. Kolejnym wariantem, lecz dużo mniej realnym, jest jego sprzedaż za kwotę równą wartości księgowej.*

W ocenie zespołu, najkorzystniejszym sposobem zarządzania DW Jawor (poza dzierżawą), stwarzającym szansę na osiągnięcie zysków jest utworzenie na bazie jego majątku spółki prawa handlowego oraz *...wykorzystanie efektu konsolidacji i synergii Grupy Azoty – wszelkie konferencje, szkolenia, wyjazdy integracyjne, etc. powinny być organizowane w powołanej spółce.* Zwrócono również uwagę, że wariant pierwszy (dzierżawa) może być realizowany równolegle.

(akta kontroli str. 2531-2533)

W listopadzie 2018 r. do GA ZAP wpłynęła oferta (propozycja) wynajęcia DW Jawor z opcją ewentualnego późniejszego zakupu. Oferent zaproponował wynajęcie obiektu na okres trzech lat, deklarując zatrudnienie pracowników na umowy o pracę oraz wykonywanie pilnych napraw i remontów. Wskazał, iż na ten cel zamierza przeznaczyć około [...].

W dniu 18 grudnia 2018 r. Zarząd GA ZAP, po zapoznaniu się z wynikami prac zespołu zadaniowego, przyjął rekomendację Wiceprezesa Zarządu GA ZAP utrzymania działalności ośrodka w dotychczasowej formie prawnej, przeprowadzenia najpotrzebniejszych remontów w ramach środków zaplanowanych na 2019 r., a także prowadzenia działań intensyfikujących wykorzystanie ośrodka. Wiceprezes Zarządu oceniła, że *...złożona propozycja czynszu jest nieadekwatna, a deklaracja przeznaczenia kwoty [...] na pilne naprawy i remonty trudna do sprawdzenia, czy rzeczona kwota będzie zainwestowana.* Wyraziła ponadto opinię, że złożenie oferty jest dowodem na potencjał DW Jawor, który można będzie wykorzystać. Poinformowała również o trwającym konkursie na stanowisko kierownika DW Jawor oraz o oczekiwaniu, że nowy kierownik przedstawi i wdroży działania, które podniosą atrakcyjność ośrodka.

W styczniu 2019 r., wobec przedstawionego powyżej stanowiska Wiceprezesa Zarządu GA ZAP, oferent został poinformowany, iż strategia dotycząca zagospodarowania DW Jawor nie przewiduje jego dzierżawy ani sprzedaży.

(akta kontroli str. 2531-2533, 2527-2530, 2534-2540, 2564-2566)

Do czasu zakończenia czynności kontrolnych w sierpniu 2020 r. aktualny zarządzający DW Jawor opracowywał strategię dalszej działalności obiektu.

(akta kontroli str. 2553-2554)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Zarząd Grupy Azoty Zakłady Azotowe „Puławy” SA do czasu zakończenia czynności kontrolnych NIK nie osiągnął celu, jakim było zapewnienie rentownej działalności DW Jawor. Osiągnięcie i ustabilizowanie rentowności DW Jawor, zdaniem NIK, wymaga pilnego podjęcia ostatecznej decyzji co do przyszłego modelu funkcjonowania ośrodka oraz konsekwentnej realizacji zamierzeń sanacyjnych, w tym poniesienia koniecznych nakładów inwestycyjnych, w wysokości stosownej do posiadanych możliwości finansowych.

OBSZAR

3. Przestrzeganie interesu Grupy Azoty Zakłady Azotowe „Puławy” SA oraz Agrochem Puławy Sp. z o.o. przy

Opis stanu faktycznego

Wyniki GA ZAP ze sprzedaży nawozów w latach 2016-2020

W okresie objętym kontrolą GA ZAP, wspólnie z podmiotami powiązаныmi, tj. Grupą Azoty SA w Tarnowie, Grupą Azoty Zakłady Chemiczne „Police” SA oraz Grupą Azoty Zakłady Azotowe Kędzierzyn SA, utrzymywała pozycję lidera na rynku producentów nawozów w Polsce.

W latach 2016-2019 sprzedaż podmiotom zewnętrznym (krajowym i zagranicznym) produktów Segmentu Agro¹⁷ była głównym źródłem przychodów ze sprzedaży. Wartość tej sprzedaży wynosiła odpowiednio:

- w 2016 r.: [...], tj. [...] przychodów GA ZAP ogółem (2 857,8 mln zł) oraz [...] przychodów ogółem Grupy Kapitałowej Grupa Azoty¹⁸ (5 115,7 mln zł);
- w 2017 r.: [...], tj. [...] przychodów ogółem (3 060 mln zł) oraz [...] przychodów ogółem GK GA (5 027,9 mln zł);
- w 2018 r.: [...], tj. [...] przychodów ogółem (3 107,3 mln zł) oraz [...] przychodów ogółem GK GA (4 904,1 mln zł);
- w 2019 r.: [...]¹⁹, tj. 81,2% przychodów ogółem (3 137,5 mln zł) oraz [...] przychodów ogółem GK GA (6 715,7 mln zł).

Dominowała sprzedaż krajowa produktów i towarów Segmentu Agro²⁰. Uwzględniając zasady sprawozdawcze obowiązujące w 2019 r. wartość sprzedaży krajowej Segmentu Agro wykazywała względną stabilność: [...] w 2016 r.; [...] w 2017 r.; [...] w 2018 r.; [...] w 2019 r. oraz [...] w okresie od stycznia do kwietnia 2020 r. stanowiąc odpowiednio: [...] (2019 r.) łącznej wartości sprzedaży w tym segmencie.

Wynik finansowy Segmentu Agro w GA ZAP przed opodatkowaniem wyniósł odpowiednio: [...] (wobec 318,8 mln zł wyniku GA ZAP z całokształtu działalności) w 2016 r.; [...] (wobec 332,5 mln zł) w 2017 r.; [...] (wobec 107,4 mln zł ogółem) w 2018 r. oraz [...] (wobec 360,3 mln zł) w 2019 r.

W całym okresie objętym kontrolą w działalności segmentu nawozowego GA ZAP odnotowano dodatnie marże na wszystkich produktach nawozowych.

(akta kontroli str. 4399-4416)

¹⁷ Głównymi produktami handlowymi Segmentu Agro w GA ZAP są: nawozy azotowe („N”). Pozostałe produkty handlowe to np. woda amoniakalna, amoniak, wodór, kwas azotowy etc. Od 2019 r. Segment Agro obejmuje wytwarzanie amoniaku oraz produktów pochodzących z jego przetwórstwa. Przed 2019 r. sprzedaż melaminy, gazów technicznych, a także nadtlenu wodoru wykazywano w Segmencie Tworzywa/Chemia.

¹⁸ Dalej: GK GA.

¹⁹ [...] W celu usprawnienia zarządzania organizacją GK GA w jej spółkach wprowadzono zmiany w sprawozdawczości segmentowej za 2019 r. polegające na: ujednoczeniu zasad wyodrębniania segmentów; zagregowaniu produktów w segmenty spójne pod względem produkcyjnym, w przypadku Segmentu Agro – pochodne amoniaku (w tym melamina), w przypadku Segmentu Tworzywa – produkty z przetwórstwa benzenu (kaprolaktam). Stąd, wyniki z 2019 r. nie są w pełni porównywalne z poprzednimi latami. Stosując podobne zasady kwalifikacji sprzedaż Segmentu Agro w 2018 r. była o [...] niższa niż w 2019 r. i wyniosła [...] zł, tj. [...] przychodów ogółem.

²⁰ Przy zastosowaniu zasad sprawozdawczych z 2019 r.

Dystrybucja nawozów GA ZAP

Strategia GA ZAP w zakresie dystrybucji i sprzedaży nawozów wynikała z polityki realizowanej w Grupie Azoty, ukierunkowanej na rozwój relacji handlowych z głównymi kontrahentami.

Sprzedaż nawozów GA ZAP zarówno na rynku krajowym, jak i na rynkach zagranicznych, odbywała się we współpracy z pozostałymi spółkami GK GA w ramach Departamentu Korporacyjnego Handlu Segmentu Agro²¹, poprzez sieć partnerów i dystrybutorów. Na rynku krajowym sprzedaż (poprzez autoryzowaną sieć około 70 niezależnych dystrybutorów nawozów) realizowana była na podstawie umów handlowych. Eksport opierał się zarówno na realizacji transakcji spotowych (w ramach umów krótkoterminowych), jak i na podstawie wieloletnich kontraktów ramowych, określających m.in. ilości poszczególnych produktów.

Grupa Azoty prowadziła analizę współpracy z poszczególnymi autoryzowanymi dystrybutorami. Oceny współpracy, dokonywane po zakończeniu każdego sezonu nawozowego, determinowały zakres dalszej współpracy bądź jej zakończenie.

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę na ryzyko związane ze znacznym uzależnieniem sprzedaży nawozów od niezależnych dystrybutorów, zajmujących się również inną działalnością (w tym sprzedażą nawozów konkurencji). Może stwarzać to konflikt interesów oraz ryzyko presji cenowej z ich strony. Podjęcie działań w kierunku zwiększenia kontroli nad krajowymi i zagranicznymi kanałami sprzedaży produktów dla rolnictwa – zgodnie z przyjętą *Strategią Grupy Azoty na lata 2013-2020* – lepiej zabezpieczałoby zbyt własnej produkcji nawozowej.

Monitoring rynku w ramach Grupy Azoty prowadził autoryzowany dystrybutor spółka Agrochem Puławy Sp. z o.o.²², będąca własnością GA ZAP. Jest ona jednym z kilku ogniw dystrybucyjnych Grupy Azoty w północnej Polsce. Monitoring pozwalał na realne oszacowanie kosztów działalności firm dystrybucyjnych, identyfikację działań koniecznych do zabezpieczenia transakcji handlowych w ramach sprzedaży bezpośredniej oraz na oszacowanie właściwych kosztów sprzedaży.

(akta kontroli str. 4317-4388, 4417-4429)

Konsolidacja procesów handlu nawozami

Zaktualizowana w maju 2017 r. *Strategia Grupy Azoty na lata 2013-2020*²³ przewidywała m.in. wdrożenie zarządzania przez segmenty biznesowe oraz kontynuowanie integracji procesów oraz konsolidację takich funkcji, jak handel, zakupy, logistyka, finanse czy IT.

W strategii produktowej Grupy Azoty, stanowiącej część *Strategii*, napisano m.in.: *W celu lepszego zabezpieczenia zbytu własnej produkcji nawozowej, Grupa podejmie działania w kierunku zwiększenia kontroli nad krajowymi i zagranicznymi kanałami sprzedaży produktów dla rolnictwa. Dalszej konsolidacji podlegać będą procesy handlu nawozami, które pozwolą na uproszczenie i usprawnienie relacji pomiędzy Grupą Azoty a jej kluczowymi odbiorcami. Podejmowane działania zmierzać będą do zwiększenia bezpośredniej ekspozycji na klienta finalnego oraz rozwoju sprzedaży produktów komplementarnych do nawozów.*

Realizując założenia *Strategii*, w 2017 r. w Grupie Azoty powołano Segment Biznesowy Agro (SBA). Kluczowe kwestie związane z organizacją Segmentu, w tym podział zadań i kompetencji, określono w *Umowie o współdziałaniu*, zawartej w dniu 12

²¹ Dalej: Departament Agro.

²² Dalej też: Agrochem.

²³ Dalej: Strategia.

lutego 2018 r. pomiędzy spółkami-producentami nawozów (Grupa Azoty SA, GA ZAP, GA ZAK oraz GA ZCh Police SA)²⁴.

W obszarze konsolidacji oraz integracji kluczowych funkcji, na podstawie *Umowy o współdziałaniu* powołano z dniem 12 lutego 2018 r. Departament Korporacyjnego Handlu Segmentu Agro z siedzibą w GA ZAP²⁵. Departament jest jednostką organizacyjną realizującą zadania sprzedaży nawozów w imieniu i na rzecz wymienionych spółek. Zgodnie z treścią *Umowy o współdziałaniu* Departament Agro odpowiada za organizację i prowadzenie sprzedaży nawozów, w tym m.in. za negocjowanie i zawieranie umów z odbiorcami oraz za opracowywanie strategii sprzedaży produktów i jej realizację, a także za rozwój sieci dystrybucji²⁶.

Po powołaniu Departamentu Agro opracowano jednolitą umowę handlową dla polskich dystrybutorów nawozów. Od sezonu 2019/2020²⁷ wszystkie główne spółki Grupy Azoty oraz Gdańskie Zakłady Nawozów Fosforowych „FOSFORY” Sp. z o.o. (dalej: GZNF „Fosfory” – spółka z Grupy Kapitałowej Azoty) miały jedną, wspólną reprezentację handlową, a dystrybutorzy jedną umowę do podpisu. Odpowiedzialność za analizę oraz kształtowanie polityki handlowej (w tym ustalanie cen sprzedaży nawozów) została powierzona Radzie Handlowej²⁸. Decyzje cenowe podejmowane były podczas posiedzeń Rady, której przewodniczy Dyrektor Departamentu Agro. Ceny określano w oparciu o analizę danych rynkowych (czynników zewnętrznych) oraz tzw. danych analitycznych (czynniki wewnętrzne, np. koszty). Następnie Rada Handlowa podejmowała decyzje cenowe, autoryzowane przez Wiceprezesa Grupy Azoty SA odpowiedzialnego za Segment Agro²⁹, a następnie rozsyłane członkom Komitetu Handlu – organu sprawującego ogólny nadzór nad funkcjonowaniem Departamentu Agro. W skład Komitetu wchodzi członkowie zarządu wszystkich spółek wchodzących w skład Segmentu właściwi ze względu na obszar działania.

W wyniku decyzji handlowych ustalane były cenniki, podpisywane przez Dyrektora Departamentu Agro lub Dyrektora Biura Handlowego Nawozów-Kraj. Zatwierdzony cennik przekazywano drogą elektroniczną do właściwych dystrybutorów. Cena sprzedaży nawozów na rynki zagraniczne ustalana była w drodze negocjacji. Wynegocjowana cena nie powinna być niższa od rekomendacji cenowych opracowanych przez Kierownika Działu Marketingu Produktu i zatwierdzonych przez Dyrektora Departamentu Agro oraz Dyrektora Biura Eksportu Nawozów. Sprzedaż nawozów po cenie niższej niż rekomendowana była możliwa wyłącznie po akceptacji Prezesa Zarządu lub właściwego wiceprezesa odpowiedzialnego za nadzór nad handlem nawozami.

[...]

Na podstawie analizy protokołów z posiedzeń Rady Handlowej oraz Komitetu Handlu z 2019 r. stwierdzono, że proces ustalania cen sprzedaży nawozów był zgodny

²⁴ Rok później, 15 lutego 2019 r., do *Umowy o współdziałaniu* ww. spółki, przy udziale Gdańskich Zakładów Nawozów Fosforowych „Fosfory” Sp. z o.o. (GZNF „Fosfory”), w której 100% udziałów posiada GA ZAP, zawarły *Aneks nr 1* oraz *Porozumienie wykonawcze w sprawie Departamentu Korporacyjnego Handlu Segmentu Agro*, uszczegółowiające zasady współpracy.

²⁵ Szczegółowa struktura organizacyjna ww. Departamentu Agro została określona w Zarządzeniu nr 10 Prezesa Zarządu Grupy Azoty Zakłady Azotowe „Puławy” SA z dnia 18 września 2018 r.

²⁶ Poza ww. *Umową o współdziałaniu* działalność Departamentu Agro określają również dokumenty wewnętrzne, w tym: Procedura P-722 „Sprzedaż nawozów i chemikaliów” z 21 stycznia 2016 r., Zarządzenie Wewnętrzne nr 39/2019 z 21 listopada 2019 r. „Regulamin Rady Handlowej w Grupie Azoty SA dla Segmentu Agro, Zarządzenie Wewnętrzne nr 15/2018 z 11 czerwca 2018 r. „Instrukcja dotycząca zawierania i wykonywania umów w Spółce Grupa Azoty SA”.

²⁷ Tj. od 31 maja 2019 r.

²⁸ Kluczowe zasady ustalania cen nawozów zostały określone w ww. Procedurze P-722 pn. „Sprzedaż nawozów i chemikaliów” oraz Zarządzeniu Wykonawczym nr 39/2019 „Regulamin Rady Handlowej w Grupie Azoty SA dla Segmentu Agro”.

²⁹ Zgodnie z punktem 5.5.2 procedury P-722, decyzje cenowe powinny uzyskać akceptację Prezesa Zarządu lub właściwego Wiceprezesa odpowiedzialnego nadzór nad obszarem handlu nawozami.

z regulacjami Grupy Azoty. Ceny ustalane były na podstawie szczegółowej analizy czynników wewnętrznych oraz zewnętrznych. W procesie opracowywania cenników uczestniczyli przewodniczący oraz przedstawiciele Rady Handlowej. Podjęte decyzje uzyskały autoryzację właściwego Wiceprezesa Grupy Azoty SA oraz dodatkowo członków Komitetu Handlu.

(akta kontroli str. 29-615, 4317-4388, 4417-4429)

Strategia Segmentu Agro w GA ZAP

Zgodnie z kluczowymi założeniami kreowania polityki handlowej, zawartymi w *Strategii Departamentu Korporacyjnego Handlu Nawozami na lata 2018-2020*³⁰ – realizowanej również w GA ZAP – głównym celem na rynku krajowym jest utrzymanie wzrostu sprzedaży nawozów azotowych i wieloskładnikowych, a tym samym umocnienie pozycji lidera. Narzędziem wspomagającym osiągnięcie tego celu powinna być realizacja polityki cenowej. Działania handlowe skoncentrowane zostały w szczególności na utrzymaniu aktualnych i powiększaniu poziomów sprzedaży, realizacji działań naśladowujących konkurencję oraz na poszukiwaniu benchmarków.

Analiza SWOT zawarta w *Strategii Segmentu Agro* wskazuje istotne zagrożenia dla biznesu nawozowego. Jednym z nich jest nadpodaż towaru. Uczestnicy rynku, którzy reprezentują stronę podaży (w tym Grupa Azoty), zmuszeni są do obniżania cen produktów.

Jednymi z kluczowych priorytetów Departamentu Agro są redukcja kosztów własnych sprzedaży oraz maksymalizacja efektów synergii wynikających z konsolidacji działań. Zgodnie z zapisami *Strategii Segmentu Agro* centralizacja działań handlowych powinna w latach 2018-2020 przyczynić się w Grupie Azoty do wygenerowania [...] oszczędności z tytułu optymalizacji działań, głównie logistycznych oraz marketingowych.

(akta kontroli str. 4389-4398)

Współpraca z Agrochem Puławy

Elementem usprawniającym działania handlowe Grupy Azoty było wprowadzenie polityki handlowej we współpracy z Agrochem Puławy Sp. z o.o. Przed 2018 r. spółka ta, wskutek niekorzystnych czynników zewnętrznych oraz wewnętrznych³¹, ponosiła straty netto. W okresie objętym kontrolą wyniosły one 1,9 mln zł w 2016 r., 1,8 mln zł w 2017 r. oraz 11,6 mln zł w 2018 r.³² Według wyjaśnień Prezesa Zarządu Agrochem, po wprowadzeniu nowej polityki handlowej firma optymalizuje procesy wewnątrz firmy. Zredukowano liczbę nierentownych placówek, zweryfikowano strategię działań rozwojowych, logistycznych, magazynowych i handlowych. W Grupie Azoty zdefiniowano dla Agrochem dodatkowe zadania. Należą do nich powiększenie dostępnej dla Grupy Azoty bazy magazynowej oraz sprzedaż nawozów wszystkich spółek Grupy Azoty z wybranych baz należących do Agrochem. Są to działania prorozwojowe, których efekty będą możliwe do oceny w dalszej perspektywie³³.

(akta kontroli str. 29-83, 191-227, 292-374, 616-843)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

³⁰ Dalej: *Strategia Segmentu Agro*.

³¹ W tym wysokie koszty stałe, zmiany kadry zarządzającej, a w związku z tym zmiany kierunków rozwoju firmy, konieczność sprzedaży nawozów z zapasów w wysokich cenach (lata 2017-2019).

³² Przy przychodach ze sprzedaży: 244 628 tys. zł w 2016 r., 258 956 tys. zł w 2017 r. oraz 296 273 tys. zł w 2018 r. Udział Agrochem w kontrakcji nawozów w Grupie Azoty wyniósł odpowiednio: 7,1% (200 376 ton) w sezonie 2016/2017, 5,6% (162 466 ton) w sezonie 2017/2018, 5,9% (166 160 ton) w sezonie 2018/2019, 6,2% (184 374 tony) w sezonie 2019/2020 oraz 7,0% (177 440 ton) w sezonie 2020/2021. Plasowało to Agrochem na odpowiednio: 2, 3, 3, 3 oraz 2 miejscu wśród największych dystrybutorów nawozów Grupy Azoty.

³³ W 2019 r. w Agrochem odnotowano stratę netto 2 686 tys. zł.

Dystrybucja nawozów GA ZAP prowadzona jest według kompleksowej strategii sprzedaży Grupy Azoty. Zapoczątkowana w 2018 r. konsolidacja procesu handlu nawozami ma doprowadzić do pełnego wykorzystania zintegrowanego i komplementarnego portfela produktowego spółek Grupy Azoty, w tym GA ZAP. Odpowiednia polityka cenowa, przyczynia się do uzyskania dodatnich marż na sprzedaży wszystkich produktów nawozowych.

4. Prawdliwość działań na rzecz oddania do użytkowania budowanej instalacji saletry

Opis stanu faktycznego

GA ZAP wytwarza duże ilości azotanu amonu, który opuszcza zakład w postaci dwóch produktów rynkowych saletry amonowej i RSM³⁴. Uregulowania unijne ograniczające swobodny obrót saletrą amonową oraz innymi nawozami zawierającymi azotan amonu w ilości powyżej 16% azotu (N), a także zapowiedzi przyjęcia podwyższonych norm emisyjnych, spowodowały w GA ZAP podjęcie działań zmierzających do uruchomienia produkcji innych nawozów niż saletra amonowa granulowana wieżowo.

Mając na uwadze minimalizację ryzyk regulacyjnych oraz poszerzenie oferty handlowej o nowy, lepszy jakościowo produkt GA ZAP zaplanowała wybudowanie i uruchomienie dwóch instalacji granulacji mechanicznej. W założeniach ma to umożliwić produkcję saletry amonowej granulowanej mechanicznie o zawartości od 28% do 33,5% azotu, a także innych nawozów³⁵. Nowy produkt ma mieć lepsze parametry techniczne (wyrównanie frakcji, odporność na zgniatanie) oraz możliwości mieszania z innymi nawozami.

(akta kontroli str. 4179-4183)

Przedsięwzięcie zapoczątkowane zostało zawarciem umowy na udzielenie licencji wykonania projektu procesowego z Grupą Azoty Zakładami Azotowymi Kędzierzyn oraz umowy na wykonanie kompletnej dokumentacji technicznej z Grupą Azoty Polskie Konsorcjum Chemiczne Sp. z o.o. i firmą PROZAP Sp. z o.o.

Budowę instalacji rozpoczęto w maju 2014 r. Projekt realizowany był samodzielnie przez GA ZAP. Za obsługę i zarządzanie procesem odpowiadały służby wewnętrzne. Według wyjaśnień Wiceprezesa i Członka Zarządu³⁶, w GA ZAP przeprowadzono postępowania przetargowe na dostawę maszyn i urządzeń oraz na wykonanie robót i usług, zgodnie obowiązującymi w tym zakresie zarządzeniami³⁷.

Według przekazanego NIK zestawienia, łącznie zawarto 329 umów na wykonanie robót, usług i dostaw urządzeń, z których 206 opatrzone adnotacją – *wykonano*, 75 umów – *pozostało uruchomienie, płatność lub rejestracja*, a 48 umów *pozostaje w toku realizacji*, w tym 13 dotyczących robót i dostaw w ramach II etapu (drugiej linii), zaś pozostałe 35 są związane z procesem uruchomienia.

(akta kontroli str. 2293-2317, 2340-2345)

Według *Raportu z realizacji Projektu* za II kwartał 2020 r. stopień wykonania rzeczowego projektu określono następująco:

- prace projektowe 100%,
- zakup głównych urządzeń 98%,

³⁴ Wysokoskoncentrowany nawóz azotowy w formie wodnego roztworu saletrzano-mocznikowego.

³⁵ W tym saletrzaku (CAN) o zawartości 16 i 20% N, saletrosiarczanu amonu (ASN) o zawartości 26% N i 13% siarki (S), nawozów typu N-P na bazie azotanu amonu i fosforytu „miękkiego” lub N-K na bazie azotanu amonu i siarczanu potasu oraz ww. typów nawozów z mikroelementami.

³⁶ Pismo z dnia 24 czerwca 2020 r. znak K/274/2020.

³⁷ W szczególności na podstawie Zarządzenia nr 1 z 2019 r. w sprawie zasad składania zamówień u zewnętrznych dostawców oraz zasad regulujących gospodarkę materiałową w poszczególnych jednostkach organizacyjnych.

- wykonawstwo robót branżowych 84%.

Dla I etapu (pierwszej linii):

- uzyskano stanowisko Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego przyjmujące zawiadomienie o zakończeniu budowy i niewnoszące sprzeciwu ani uwag w sprawie przystąpienia do użytkowania I linii wytwórni nawozów granulowanych;
- zakończono budowę wszystkich obiektów (trwają prace wykończeniowe oraz usuwanie usterek);
- trwają montaż ostatnich urządzeń i przygotowania do rozruchu mechanicznego i technologicznego;
- zakończono prace związane z infrastrukturą pomocniczą (rurociągi, drogi, zagospodarowanie terenu);
- rozpoczęto rozruchy mechaniczne.

W ramach II etapu (drugiej linii) – trwają prace budowlane i montażowe.

Według wyjaśnień Prezesa i Wiceprezesa Zarządu GA ZAP, w dniu 2 lipca 2020 r. powołano Zespół Rozruchu Mechanicznego i Technologicznego, który rozpoczął stosowne działania. Według wyjaśniających należy przeprowadzić rozruch mechaniczny instalacji, zakupić niezbędne surowce i media pomocnicze do produkcji, przeprowadzić rozruch technologiczny, przeprowadzić testy gwarancyjne oraz dokonać odbioru głównego Etapu I.

Projekt był i jest finansowany ze środków własnych. Budżet (pierwotnie [...]) zwiększony został do [...], z których wykorzystano [...], tj. 87%.

Zwiększenie nakładów wynikało z:

- niedoszacowania kosztu wybudowania młynowni, dwa obiekty kosztowały około [...], zaś [...] określił konieczne nakłady na[...];
- niedoszacowania kosztu wybudowania węzła zasilania azotanem amonu; planowano wstępnie dla dwóch linii wspólny układ zasilania, składający się ze zbiornika, dwóch pomp, pięciu rurociągów technologicznych wraz z niezbędnymi rurociągami pomocniczymi oraz jednego układu rurociągu przesyłowego; zgodnie z projektem należało jednak zbudować dwa systemy zasilania, składające się łącznie z sześciu zbiorników, ośmiu wymienników ciepła, 16 pomp, 250 rurociągów technologicznych i pomocniczych oraz dwóch układów rurociągów przesyłowych; koszt dwóch linii to około [...], wobec [...] oszacowanych przez [...].
- braku możliwości odbioru i skraplania amoniaku gazowego; koncepcja przewidywała skierowanie amoniaku do sieci ogólnozakładowej, co okazało się niemożliwe ze względu na brak zdolności do skroplenia przesyłanej ilości; zbudowanie nieplanowanego węzła skraplania amoniaku gazowego kosztowało ok. [...].

Odbiór główny Etapu I, planowany pierwotnie na dzień 30 września 2018 r., został przesunięty na 4 stycznia 2021 r. Odbiór główny dla II linii przesunięto z 30 września 2020 r. na 31 marca 2021 r., a odbiór końcowy projektu z 30 września 2020 r. na 30 czerwca 2021 r.

(akta kontroli str. 2260-2265)

Kierownik Projektu odpowiadając na pytania w ramach audytu wewnętrznego (zakończony w dniu 31 stycznia 2020 r.) stwierdził, że *Podstawowymi przyczynami wprowadzania zmian terminów było: przyjęta formuła realizacji prac z sukcesywnie prowadzonym projektowaniem, konieczność koordynacji pomiędzy różnymi branża-*

mi. W przypadku terminów dostaw przepełniony magazyn inwestycyjny i konieczność dostaw bezpośrednio na montaż. Natomiast główną przyczyną przesuwania terminów umów w 2018 r. i 2019 r. był brak zatwierdzonego przez Komendę Wojewódzką Państwowej Straży Pożarnej Raportu o Bezpieczeństwie, co uniemożliwiało rozpoczęcie prac rozruchowych.

(akta kontroli str. 2323-2337)

Wykonanie Aktualizacji raportu o bezpieczeństwie dla Grupy Azoty Zakłady Azotowe „Puławy” SA zlecono [...] (dalej: Instytut) na podstawie umowy z dnia 20 maja 2016 r. Zgodnie z umową Instytut powinien przedłożyć raport zatwierdzony przez Komendanta Wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej w Lublinie (dalej: KW PSP), po zaopiniowaniu przez Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska (dalej: WIOŚ).

Sporządzony przez Instytut projekt raportu nie uzyskał pozytywnej opinii służb ochrony środowiska i nie został zatwierdzony przez KW PSP. Według wyjaśnień KW PSP, w 2015 r. weszły w życie: ustawa z dnia 23 lipca 2015 r. o zmianie ustawy Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw³⁸ wdrażająca przepisy europejskie³⁹ oraz rozporządzenie Ministra Rozwoju z dnia 23 lutego 2016 r. w sprawie raportu o bezpieczeństwie zakładu o dużym ryzyku⁴⁰. Przepisy te wymusiły rewizję dotychczasowego podejścia do dokumentów związanych z programami i planami w zakresie bezpieczeństwa zakładu. Przygotowany w 2016 r. raport i jego poprawiona wersja w 2017 r., pomimo kilkunastu spotkań, uzgodnień i uzupełnień trwających blisko dwa lata, w ocenie KW PSP zawierał braki, błędy i niespójności z innymi dokumentami dotyczącymi bezpieczeństwa zakładu. Dlatego dokument ten nie mógł zostać zatwierdzony. Decyzję taką podtrzymał ostatecznie Komendant Główny PSP w dniu 30 kwietnia 2019 r.

GA ZAP zakończyła współpracę z Instytutem, ograniczając wypłatę umówionego wynagrodzenia z [...] do [...]. W lipcu 2019 r. zlecono Szkole Głównej Służby Pożarnej opracowanie: zgłoszenia zakładu o dużym ryzyku, programu zapobiegania awariom przemysłowym, wewnętrznego planu operacyjno-ratowniczego i raportu o bezpieczeństwie, jako kompleksowego podejścia do zmian prawna w tym zakresie, według sugestii KW PSP. W marcu 2020 r. KW PSP wydał decyzję zatwierdzającą raport o bezpieczeństwie, po uprzednim uzyskaniu pozytywnej opinii WIOŚ.

(akta kontroli str. 2252-2258, 2340-2368)

Według wyjaśnień Dyrektora Pionu Korporacyjnego GA ZAP⁴¹, trudności w uzyskaniu decyzji zatwierdzającej raport o bezpieczeństwie mogły wynikać z nieprecyzyjnie określonych oczekiwań KW PSP w stosunku do zawartości przygotowanego dokumentu, wynikających z odmiennej interpretacji regulacji prawnych. Według GA ZAP regulacje te nie określały jednoznacznie metodyki oceny ryzyka wystąpienia poważnej awarii przemysłowej, do której odnosiła się znaczna część uwag zgłaszanych przez KW PSP.

Według wyjaśnień KW PSP⁴², weryfikacja dokumentacji doprowadziła do opracowania na nowo dokumentacji wystąpienia poważnej awarii przemysłowej w zakładzie dużego ryzyka. Uwzględniła ona wprowadzoną zmianę na terenie zakładu w postaci m.in. budowy wytwórni nawozów granulowanych na bazie saletry amonowej. Zdaniem GA ZAP rozpoczęcie budowy wytwórni nawozów granulowanych na terenie zakładu nie było równoznaczne ze zmianą w zakładzie w rozumieniu art. 257 ust. 2

³⁸ Dz. U. z 2015 r. poz. 1434. Dalej: ustawa POŚ.

³⁹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/18/UE z dnia 4 lipca 2012 r.

⁴⁰ Dz. Urz. 2016, poz. 287.

⁴¹ Pismo z dnia 1 czerwca 2020 r. znak K/215/2020.

⁴² Pismo z dnia 31 lipca 2020 r. znak WZ.5586.21.2020.

ustawy POŚ. Zatem, zdaniem GA ZAP, samo rozpoczęcie budowy wytwórni nie wymagało przedłożenia KW PSP zmienionego zgłoszenia oraz programu zapobiegania awariom, jak również uzyskania pozytywnej opinii co do programu zapobiegania awariom i wewnętrznego planu operacyjno-ratowniczego. Według GA ZAP, zmiana w zakładzie w rozumieniu art. 257 ust.1 ustawy POŚ będzie miała miejsce dopiero z chwilą uruchomienia wytwórni, wskutek czego powstanie obowiązek zgłoszenia.

Według KW PSP zatwierdzenie ostatniej wersji projektu raportu o bezpieczeństwie było możliwe z uwagi na usunięcie nieprawidłowości wskazywanych przy ocenie wersji raportów o bezpieczeństwie z 2016 r. i 2017 r. oraz szczegółowe wypełnienie obowiązujących wymagań. Ponadto zespołowi opracowującemu ostatnią wersję raportu o bezpieczeństwie udało się zapewnić spójność informacji zawartych w raporcie z pozostałymi dokumentami zakładu dużego ryzyka, tj. zgłoszeniem zakładu, programem zapobiegania awariom oraz wewnętrznym planie operacyjno-ratowniczym.

(akta kontroli str. 2242-2251, 2268-2277)

W związku z opóźnieniem zakończenia I etapu zadania inwestycyjnego dla niektórych zainstalowanych urządzeń upłynął już okres gwarancji. Do czasu zakończenia kontroli NIK w sierpniu 2020 r. nie było możliwe stwierdzenie czy urządzenia te pracują prawidłowo. Wartość urządzeń z utraconą gwarancją stanowi około [...] łącznej wartości urządzeń zakupionych dla projektu (około [...]).

Według wyjaśnień Dyrektora Pionu Korporacyjnego, żaden z dostawców lub wykonawców nie zgłosił roszczeń finansowych związanych z odłożeniem terminu uruchomienia instalacji. Wzrosły natomiast koszty ubezpieczenia budowy o [...] ⁴³.

W związku z opóźnieniem zidentyfikowano ryzyko utraty korzyści finansowych wynikających z lokalizacji na terenie Specjalnej Strefy Ekonomicznej. GA ZAP skierowała do Ministra Rozwoju wnioski o zmianę terminu zakończenia inwestycji z 31 grudnia 2020 r. na 31 grudnia 2021 r. W przypadku nieuzyskania zgody na zmianę terminu, GA ZAP nie uzyska korzyści strefowych z zainwestowania 310 mln zł ⁴⁴.

(akta kontroli str. 2276)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

Opóźnienie realizacji budowy instalacji saletry amonowej granulowanej mechanicznie wynikało głównie z odmiennych interpretacji przepisów prawa ochrony środowiska przez GA ZAP i Komendanta Wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej w Lublinie. Ostatecznie GA ZAP uznała stanowisko straży pożarnej i przygotowała dokumentację zgodną z wymaganiami.

Opóźnienie procesu inwestycyjnego wpłynęło na wzrost kosztów realizacji zadania (w tym ubezpieczenia), utratę gwarancji dla niektórych zainstalowanych urządzeń, a także wzrost ryzyka utraty ulgi w podatku dochodowym z tytułu ulokowania inwestycji w puławskiej podstrefie Specjalnej Strefy Ekonomicznej Starachowice.

Strumienie wyprodukowanego w GA ZAP amoniaku, który planowano kierować do produkcji na nowej linii, zostały wykorzystane w innych obszarach, jednak opóźnienie skutkuje brakiem w ofercie GA ZAP przewidywanych nowych, konkurencyjnych produktów.

OBSZAR

⁴³ Według szacunków GA ZAP koszty ubezpieczenia budowy są średnio wyższe o około 50 tys. zł od kosztów ubezpieczenia składników majątku przyjętego do eksploatacji.

⁴⁴ Minimalna wielkość kosztów kwalifikowanych, wynikająca z zezwolenia.

5. Gospodarność przejęcia CTL Kolzap Sp. z o.o. i połączenia jej z Grupą Azoty Koltar Sp. z o.o.

Opis stanu faktycznego

Przesłanki i warunki przejęcia Kolzap przez GA ZAP

CTL Kolzap (dalej: Kolzap) to przewoźnik kolejowy wchodzący pierwotnie w skład grupy CTL Logistics Sp. z o.o. – międzynarodowego operatora logistycznego. Firma Kolzap została utworzona w 2004 r. przez CTL Logistics i Zakłady Azotowe Puławy w wyniku przekształcenia Zakładu Transportu Kolejowego ZAP w samodzielny podmiot gospodarczy. Przedsiębiorstwo zajmowało się m.in. transportem kolejowym i spedycją towarów, naprawą taboru i infrastruktury kolejowej, dzierżawą taboru kolejowego oraz zarządzaniem bocznkami kolejowymi. Głównym klientem usług świadczonych przez Kolzap były zakłady w Puławach (ponad [...] przychodów). Kolzap, w związku z połączeniem z firmą GA Koltar Sp.o.o. (dalej: Koltar), została wykreślona z KRS z dniem 23 listopada 2018 r.

Do końca 2017 r. GA ZAP posiadał mniejszościowy pakiet 49% udziałów w spółce Kolzap, pozostałe udziały należały do CTL Logistics. Biorąc pod uwagę kluczowe znaczenie usług bocznicowych⁴⁵ w logistyce produktów Grupy Azoty, taka struktura własnościowa stwarzała istotne ryzyko niekorzystnych działań ze strony większościowego udziałowca.

Między innymi ta okoliczność spowodowała, że wśród czterech kluczowych wyzwań w *Strategii Grupy Azoty na lata 2013-2020* wskazano cel nr 1 – *ukończenie procesu konsolidacji Grupy Kapitałowej*. Zawierał on cele szczegółowe, m.in. dalszą integrację procesów oraz konsolidację funkcji logistycznych, w tym kluczowych usług bocznicowych dla spółek Grupy Azoty w Kędzierzynie, Policach, Puławach oraz Tarnowie.

Także nowelizacja ustawy o transporcie kolejowym⁴⁶ w 2016 r. spowodowała potrzebę zmiany statusu infrastruktury kolejowej Grupy Azoty, w tym w GA ZAP. W dniu 15 lutego 2017 r. Zarząd Grupy Azoty SA podjął uchwałę w sprawie powołania Zespołu Projektowego (oraz Komitetu Sterującego) do opracowania modelu zarządzania aktywami kolejowymi w Grupie Kapitałowej. Na zlecenie Zespołu dokonano analizy prawnej⁴⁷ oraz audytów spółek kolejowych obsługujących zakłady w Kędzierzynie, Puławach i Policach. Następnie w dniu 10 maja 2017 r., Zarząd Grupy Azoty SA uchwałą nr 718/X/2017 zatwierdził rekomendację Komitetu Sterującego dotyczącą wyboru modelu biznesowego oraz własnościowego bocznic kolejowych w Grupie Azoty. Rekomendacja zawierała następujące założenia:

- spółki Grupy Azoty SA w Puławach, Kędzierzynie i Policach, jako właściciele bocznic kolejowych i związanej z nimi infrastruktury będą posiadać świadectwa bezpieczeństwa przemysłowego;
- te same spółki będą odpowiedzialne za rozwój, inwestycje i zarządzanie infrastrukturą kolejową oraz za realizację bieżących remontów tej infrastruktury;
- spółki zlecą obsługę bocznicową firmie Grupa Azoty Koltar Sp. z o.o. na podstawie jednego wzoru umowy;

⁴⁵ Są to m.in. przewozy w obrębie bocznic kolejowych, obsługa posterunków ruchu, obsługa punktów załadunkowych i wyładunkowych oraz remonty i bieżące utrzymanie infrastruktury kolejowej.

⁴⁶ Ustawa z dnia 16 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o transporcie kolejowym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r. poz. 710, 730, 1214, 1979 i 2020).

⁴⁷ Opinia prawna w zakresie zmian wprowadzonych do Ustawy o transporcie kolejowym prawa kolejowego, które weszły w życie 29 grudnia 2016r. w kontekście funkcjonowania bocznic kolejowych Grupy Azoty SA, a także określenia optymalnych rozwiązań organizacyjnych i technologicznych poprzez prezentację modeli eksploatacji oraz utrzymania bocznic kolejowych w rozumieniu przepisów Ustawy z dnia 28.03.2003 o transporcie kolejowym (Dz. U. 2016 poz. 1727 ze zm.). Opinia prawna została opracowana przez Zespół Ottima Plus Sp. z o.o. w kwietniu 2017 r.

- spółka Koltar będzie odpowiedzialna za bieżące utrzymanie infrastruktury kolejowej;
- nastąpi centralizacja procesu dzierżawy i zarządzania taborami w ramach Grupy Kapitałowej Grupa Azoty.

Powyższa rekomendacja została zatwierdzona przez zarządy spółek, w tym GA ZAP⁴⁸. Na tej podstawie uruchomiono kolejny etap procesu, tj. wdrożenie wybranego modelu biznesowego i własnościowego funkcjonowania bocznic kolejowych.

W dniu 10 maja 2018 r. Zarząd Grupy Azoty SA powołał pięcioosobowy Zespół Wdrożeniowy (tożsamy z poprzednim Zespołem Projektowym) oraz czteroosobowy Zespół Koordynujący, w skład którego weszli jednoosobowo członkowie zarządów spółek z Grupy Azoty⁴⁹.

W okresie od września do października 2017 r. odbyły się spotkania negocjacyjne przedstawicieli Grupy Azoty SA oraz CTL Logistics dotyczące zmiany struktury kapitałowej spółek celowych utworzonych przez te podmioty, tj. Kolzap oraz CTL Chemkol Sp. z o.o. z Kędzierzynie (dalej: Chemkol). W szczególności przedmiotem negocjacji były warunki umorzenia udziałów CTL Logistics w kapitałach tych spółek, przy kontynuowaniu współpracy operacyjnej.

W wyniku negocjacji w dniu 31 października 2017 r. strony uzgodniły i podpisały tzw. *Podstawowe warunki porozumienia*. Dokument ten ustalał m.in. zasady współpracy handlowej, kwestie właścicielskie oraz zasady współpracy operacyjnej pomiędzy CTL Logistics i spółkami Grupy Kapitałowej Grupa Azoty.

Wspólnicy Kolzap, tj. CTL Logistics oraz GA ZAP, zobowiązali się do umorzenia udziałów przysługujących CTL Logistics w Kolzap, ze skutkiem na dzień 1 stycznia 2018 r. Ustalono wynagrodzenie w wysokości 11,7 mln zł. Kolzap i CTL Logistics zobowiązały się, zgodnie z ustaleniami, podpisać umowę nabycia przez Kolzap udziałów przysługujących CTL Logistics w celu ich umorzenia⁵⁰. Zapłata za umorzone udziały miała nastąpić w dniu 3 stycznia 2018 r. Umorzenie udziałów CTL Logistics w kapitałach zakładowych Chemkol i Kolzap miało nastąpić bez potrzeby obniżenia ich kapitałów zakładowych (pokrycie wartości z zysków spółek).

W dniach od 17 do 20 listopada 2017 r., działając na podstawie §16 ust. 2 oraz §21 pkt 5 Umowy Spółki, Rada Nadzorcza Kolzap postanowiła wyrazić zgodę na zaciągnięcie zobowiązania o wartości przewyższającej dwukrotność kapitału zakładowego Spółki w celu nabycia z dniem 1 stycznia 2018 r. 2 040 udziałów o łącznej wartości nominalnej 1,02 mln zł, przysługujących CTL Logistics w kapitale zakładowym Kolzap.

W listopadzie 2017 r. opracowano tzw. optymalny status sieci kolejowej Grupy Azoty i przedstawiono ostateczną rekomendację w zakresie przyszłych modeli funkcjonowania bocznic kolejowych. Bocznic kolejowa GA ZAP miała być w całości prywatna i nie podlegać udostępnianiu.

W dniu 6 grudnia 2017 r., po podjęciu przez Zgromadzenie Wspólników Kolzap uchwały o umorzeniu udziałów CTL Logistics⁵¹, firma Kolzap oraz CTL Logistics

⁴⁸ Uchwała Nr 296/2017 Zarządu GA ZAP z dnia 8 czerwca 2017 r.

⁴⁹ Uchwały Zarządu Grupy Azoty SA nr 720/X/2017 oraz nr 719/X/2017.

⁵⁰ Podobne brzmienie miał zapis dotyczący umorzenia udziałów w CTL Chemkol, przy czym wynagrodzenie wyniosło 9 537 689,70 zł. W przypadku Oddziału CTL w Policach Koltar zobowiązał się nabyć ruchomości CTL związane z działalnością w Policach za łączną kwotę netto 3 500 000 zł, a także przejąć pracowników Oddziału.

⁵¹ Zbycie oraz umorzenie udziałów nastąpiło za zgodą Wspólnika GA ZAP. Dnia 6 grudnia 2017 r. Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników spółki CTL Kolzap wyraziło zgodę na zbycie 2 040 udziałów CTL Kolzap należących do CTL Logistics na rzecz CTL Kolzap celem ich umorzenia. Również 6 grudnia 2017 r. Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników CTL Chemkol wyraziło zgodę na zbycie 2 040 udziałów CTL Chemkol należących do CTL Logistics na rzecz CTL Chemkol celem ich umorzenia. W związku z powyższym CTL Kolzap i CTL Chemkol złożyły z dniem 1 stycznia 2018 r. oświadczenie, że wszystkie udziały tych spółek należące do CTL

zawarły tzw. *Porozumienie Ostateczne*, regulujące m.in. kwestię zakończenia uczestnictwa CTL Logistics w spółce Kolzap na zasadach określonych w *Podstawowych warunkach porozumienia* z dnia 31 października 2017 r.

Również w dniu 6 grudnia 2017 r. podpisane zostało porozumienie pomiędzy GA ZAK, GA ZAP i CTL Logistics, przy участnictwie GA ZCh Police, Koltar, Chemkol i Kolzap. Na mocy tego porozumienia od 1 stycznia 2018 r. wszystkie spółki zarządzające bocznkami w Grupie Azoty miały rozpocząć działalność w jej strukturach. Konsolidatorem i operatorem była Koltar, natomiast CTL Logistics pozostał strategicznym partnerem w obszarze przewozów.

W dniu 15 stycznia 2018 r. dokonano w KRS zmiany właściciela Kolzap. Umorzenie udziałów należących do CTL Logistics poprzedzone zostało wypłatą wynagrodzenia byłemu udziałowcowi w kwocie [...]⁵². GA ZAP została jedynym udziałowcem Kolzap z kapitałem zakładowym 2,0 mln zł. W dniu 15 maja 2018 r. dokonano w KRS wpisu o zmianie nazwy z „CTL Kolzap Sp. z o.o.” na „Grupa Azoty Kolzap Sp. o.o.”.

(akta kontroli str. 846-855, 1256-1853, 4192-4316)

Połączenie Kolzap z Koltar

W dniu 6 grudnia 2017 r. Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników Kolzap podjęło uchwałę upoważniającą Zarząd do podjęcia działań zmierzających do połączenia Kolzap z całkowicie zależną od Grupy Azoty SA spółką Koltar.

W marcu 2018 r. na zlecenie Kolzap opracowana została opinia o wartości składników rzeczowego majątku trwałego oraz nieruchomości inwestycyjnych Kolzap⁵³. Wartość rynkową tych składników wyceniono na [...].

W dniu 27 marca 2018 r. zarządy spółek uzgodniły i podpisały *Plan połączenia spółek Grupa Azoty Koltar Sp. z o.o., CTL Chemkol Sp. z o.o. oraz CTL Kolzap Sp. z o.o.* W *Planie* określony został m. in. sposób połączenia spółek, stosunek wymiany udziałów spółek przejmowanych na udziały spółki przejmującej oraz zasady przyznawania udziałów w spółce przejmującej. W dniu 18 maja 2018 r. zarządy spółek, kierując się wytycznymi swoich wspólników, postanowiły zmodyfikować warunki połączenia. Podpisano *Aneks nr 1 do Planu połączenia*⁵⁴. Zmiany wynikały z następujących rekomendacji Zarządu Grupy Azoty SA:

- ustanowienie w każdej lokalizacji, w tym w Puławach, oddziału posiadającego status odrębnego pracodawcy,
- zwiększenie zaangażowania kapitałowego GA ZAP i GA ZAK do poziomu 20% każda,
- Koltar będzie spółką niedywidendową, która obsługę bocznikową w Grupie Azoty będzie prowadziła według stawek opartych na tzw. kalkulacji „koszt+”,
- Koltar będzie zobowiązana do zbudowania kompetencji przewozowych w Grupie Azoty,
- wspólnicy będą mieli prawo do wskazywania członka zarządu, który jednocześnie będzie pełnił funkcję dyrektora oddziału w danej lokalizacji,

Logistics zostały nabyte przez te spółki i umorzone. Dnia 15 stycznia 2018 r. powyższa zmiana została zarejestrowana w Krajowym Rejestrze Sądowym.

⁵² W dniu 2 stycznia 2018 r. Kolzap dokonał zapłaty kwoty 6 145 547,28 zł na rachunek bankowy CTL. Pozostała kwota, tj. 5 582 812,46 zł, została potrącona ze skutkiem na dzień 31 grudnia 2017 r. z wzajemnych wierzytelności z tytułu umowy o cashpooling ze spółkami Grupy CTL z dnia 31 października 2012 r.

⁵³ Wykonawcą opinii był Budoserwis Z.U.H. Sp. o.o. Do tego ta firma sporządziła opinię o wartości godziwej wiązki praw do nieruchomości inwestycyjnej (jej wartość oszacowano na 3 685 669 zł).

⁵⁴ *Aneks nr 1* był poprzedzony rekomendacją Grupy Azoty w sprawie warunków planu połączenia spółek kolejowych (uchwała Zarządu Grupy Azoty SA z 9 maja 2018 r.), wnioskiem na Zarząd GA ZAP dotyczącym zmiany parametrów połączenia (14 maja 2018 r.), uchwałą Zarządu CTL Kolzap na podpisanie Aneksu nr 1 do planu połączenia (nr 2/XII/2018 z 16 maja 2018 r.).

- do kompetencji Zgromadzenia Wspólników dodane zostanie m.in. „zatwierdzenie strategii Spółki” oraz prawo powołania jednego członka zarządu oraz jednego członka Rady Nadzorczej spółki przejmującej (Koltar).

W dniu 16 maja 2018 r. w GA ZAP, w ramach konsultacji, sporządzono pismo do Rady Pracowników z informacją na temat warunków połączenia firm Kolzap i Koltar. Rada Nadzorcza GA ZAP – na wniosek Zarządu GA ZAP⁵⁵ – uchwałą nr 114/IX/2018 z dnia 12 czerwca 2018 r. udzieliła zgody na połączenie Kolzap jako spółki przejmowanej (drugą spółką przejmowaną była Chemkol) z Koltar jako spółką przejmującą. Następnie, w dniu 14 czerwca 2018 r., na Zwyczajnym Zgromadzeniu Wspólników Kolzap podjęto uchwałę wyrażającą zgodę na połączenie ze spółką Koltar oraz Chemkol.

W dniu 1 sierpnia 2018 r. nastąpiło połączenie spółek Kolzap i Chemkol jako spółek przejmowanych ze spółką Koltar, jako spółką przejmującą. Cały majątek spółek przejmowanych przeniesiony został na spółkę przejmującą⁵⁶. W zamian za wniesiony majątek Kolzap, GA ZAP otrzymała 14,72% udziałów w spółce Koltar, które zostały ujęte w księgach GA ZAP w wartości godziwej⁵⁷.

Stosunek wymiany udziałów Kolzap na udziały Koltar (32,40663) oraz przyznanie GA ZAP 63 517 udziałów w spółce przejmującej (tj. 14,72% ogólnej liczby udziałów) były zgodne z *Planem połączenia*⁵⁸. Tym samym zrealizowano założenia projektu konsolidacji aktywów kolejowych Grupy Azoty. W rocznym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym GA ZAP na dzień 31 grudnia 2018 r wartość udziałów w Koltar wyniosła 8,2 mln zł.

(akta kontroli str. 856-1252, 1862-2039)

Podwyższenie kapitału zakładowego GA Koltar

Wraz z połączeniem spółek podwyższony został kapitał zakładowy spółki Koltar, poprzez utworzenie nowych udziałów, które zostały wydane wspólnikom spółek przejmowanych według parytetu wymiany określonego w *Planie*.

W dniu 28 czerwca 2018 r. Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników Koltar podjęło uchwałę nr 5/NZW/2018 w sprawie podwyższenia kapitału zakładowego o kwotę 11,4 mln zł (do wysokości 54,6 mln zł), poprzez utworzenie 114 433 nowych i niepodzielnych udziałów. GA ZAP miał objąć 45 683 udziały o wartości nominalnej 100 zł, w zamian za wkład pieniężny [...] zł. Z kwoty tej [...] miało zostać przekazane na kapitał zakładowy, a [...], jako tzw. agio emisyjne⁵⁹ miało zasilić kapitał zapasowy⁶⁰. Przekazanie środków nastąpiło w dniu 20 grudnia 2018 r.⁶¹ i poprzedzone zostało uchwałą nr 460/2018 Zarządu GA ZAP z dnia 15 października 2018 r. w sprawie zwiększenia zaangażowania kapitałowego i objęcia udziałów w spółce Koltar.

W dniu 8 stycznia 2019 r. podwyższenie kapitału spółki Koltar do kwoty 54,6 mln zł zostało zarejestrowane w KRS. W związku z powyższym Grupa Azoty SA (jednostka dominująca) jest obecnie właścicielem 60% udziałów Koltar, natomiast po 20%

⁵⁵ W dniu 5 czerwca 2018 r. Zarząd GA ZAP podjął uchwałę nr 237/2018 w sprawie wniosku do Rady Nadzorczej GA ZAP na głosowanie na Zwyczajnym Zgromadzeniu Wspólników GA Kolzap w sprawie połączenia.

⁵⁶ W dniu 1 sierpnia 2018 r. został również dokonany wpis do KRS dotyczący przedmiotowego połączenia.

⁵⁷ GA ZAP objęła udziały w Grupie Azoty Koltar Sp. z o.o. stanowiące instrumenty finansowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody. Źródło: Roczne sprawozdanie finansowe ZAP za 2018 r.

⁵⁸ Stosunek (parytet) wymiany (32,406) został określony na podstawie wartości aktywów netto CTL Kolzap na dzień 1 lutego 2018 r. (8.203 tys. zł) podzielonej przez liczbę udziałów GA ZAP w CTL Kolzap (1 960).

⁵⁹ Nadwyżka zapłaconej ceny nad wartością nominalną nabywanych udziałów

⁶⁰ Uchwałą 6/NZW/2018 z 28 czerwca 2018 r. wprowadzono również stosowne zmiany w umowie spółki GA Koltar.

⁶¹ Wkład pieniężny na pokrycie w podwyższonym kapitale zakładowym miał być wniesiony do 31 października 2018 r. Jednakże, uchwałą zarządu GA ZAP z 14 listopada 2018 r. (497/X/2018) termin ten zmieniono na 20 grudnia 2018 r. (na podstawie zmienionej uchwały nr 5/NZW/2018 z 28 czerwca 2018 r. Nadzwyczajnego Zgromadzenia Wspólników GA Koltar).

udziałów w kapitale posiadają GA ZAP oraz GA ZAK. Wartość udziałów GA ZAP po podwyższeniu kapitału wzrosła do 14,1 mln zł.

(akta kontroli str. 859-927)

Efekty połączenia Kolzap z Koltar

W okresie objętym kontrolą przychody spółki Koltar (Oddział w Puławach) zarówno przed, jak i po połączeniu wykazują tendencję zniżkową. Przychody netto ze sprzedaży zmniejszyły się w tym czasie o 20,2%, z [...] w 2016 r., do [...] w 2017 r., [...] w 2018 r. oraz do [...] w 2019 r. Wynikało to głównie ze:

- spadku przychodów z obsługi bocznic kolejowych o [...], tj. 31,3%, (z [...] do [...]); do tej zmiany przyczyniły się malejące wpływy z:
 - czynności ekspedycyjnych na rzecz GA ZAP (spadek o [...]) wskutek zmiany stawek w 2017 r., a także zawarcia nowej umowy w 2019 r.;
 - usług manewrowych dla GA ZAP (mniej o [...]) ze względu na zmiany warunków i zakresów umów od 2019 r.;
 - bocznic zamiejscowych (mniej o [...]) wskutek zakończenia długoletnich umów z firmami zewnętrznymi;
 - obsługi bocznicy GA ZAP (mniej o [...]) ze względu na zmiany warunków i zakresów umów od 2019 r.;
 - pozostawienia wagonów w dyspozycji GA ZAP (mniej o [...]);
 - pozostałych usług bocznicowych dla innych podmiotów (mniej o [...]).

Odnutowano także spadek przychodów:

- ze spedycji samochodowej o [...], wskutek zmniejszenia liczby zleceń przez GA ZAP do końca 2019 r.;
- z utrzymania infrastruktury kolejowej o [...], na skutek zakończenia długoletnich umów z firmami zewnętrznymi;
- z wynajmu lokomotyw o [...];
- z wynajmu nieruchomości o [...].

W tym samym okresie wzrosły natomiast przychody z:

- dzierżawy wagonów do GA ZAP o [...];
- usług warsztatowych (mycie i czyszczenie wagonów dla GA ZAP, bieżące utrzymanie wagonów dla GA ZAP, pozostałe naprawy na zlecenie) o [...];
- sprzedaży materiałów o [...].

Okolo 90% przychodów ze sprzedaży Koltar Oddział w Puławach pochodziło z GA ZAP.

W powyższym okresie koszty rodzajowe w Koltar w Oddziale w Puławach zmniejszyły się jedynie o 6,7% (z [...] do [...]). Zmiana ta wynikała z zastosowania Międzynarodowych Standardów Rachunkowości w miejsce Polskich Standardów Rachunkowości, a także z uwagi na:

- uwzględnienie kosztów ogólnozakładowych w kwocie [...], w tym kosztów ogólnego zarządu GA Koltar, które po połączeniu (od sierpnia 2018 r.) obciążały wynik Oddziału w Puławach;
- wzrost kosztów amortyzacji o [...], wskutek zaliczenia do nich kosztów napraw okresowych taboru kolejowego;
- spadek usług obcych o [...] – według wyjaśnień Dyrektora Oddziału w Puławach do 2017 r. koszty napraw okresowych taboru prezentowane były jako rozliczenia międzyokresowe i ujęte były w kosztach usług obcych, a w kolejnych latach zostały ujęte w amortyzacji;
- wzrost wynagrodzeń o [...], a także kosztów ubezpieczeń społecznych oraz innych świadczeń o [...];
- redukcję kosztów zużycia materiałów i energii o [...] oraz pozostałych kosztów rodzajowych również o [...];

- spadek podatków i opłat o [...]z uwagi na gorsze wyniki finansowe firmy Koltar.

W latach 2016-2019 wynik ze sprzedaży zmniejszył się o [...] (z [...] do [...]). W tym okresie wynik netto (zysk) [...] spadł do straty [...].

Strata netto w 2019 r. wynikała głównie z odpisu w kwocie [...], zaliczonego do pozostałych kosztów operacyjnych. Odpis został naliczony w związku ze sprawą sporną dotyczącą zdarzenia kolejowego w Czechach w 2015 r. Z uwagi na wniesienie pozwu dopiero w 2019 r. odpis nie został dokonany wcześniej. Nie był też uwzględniony przy przejęciu udziałów od CTL Logistics.

Dane finansowe za pierwsze półrocze 2020 r. (sprzedaż [...], koszty [...] oraz zysk netto [...]) nie wskazują na istotną poprawę wyników ekonomicznych.

Kolzap dysponowała dziewięcioma lokomotywami (sześć lokomotyw typu SM 42, trzy lokomotywy typu T448P) oraz siedmioma wagonami kolejowymi (cysternami). Po połączeniu spółek lokomotywy i wagony należące do Kolzap stały się własnością spółki Koltar. Siedem wagonów wydierżawiają GA ZAP. Koltar Oddział w Puławach w sierpniu 2020 r. był właścicielem pięciu lokomotyw⁶².

Po połączeniu spółek poziom zatrudnienia w Koltar Oddział w Puławach wzrósł ze [...] do [...] osób, wskutek zatrudnienia pracowników do obsługi nowego systemu informatycznego SAP. Na koniec czerwca 2020 r. przeciętne wynagrodzenie brutto w Koltar Oddział w Puławach wyniosło [...] i było wyższe o [...] niż w 2018 r. ([...]).

W latach 2016-2020 spółka Koltar nie dokonywała inwestycji w obce środki trwałe. Przed rokiem 2016 Kolzap inwestowała w modernizację majątku dzierżawionego od [...] bilansowa tej inwestycji wynosiła. Aktualnie majątek ten pozostaje w użytkowaniu Koltar.

Spadek wartości Koltar wynikający z ujemnych wyników tej spółki w 2018 r. oraz 2019 r. znalazł odzwierciedlenie w kosztach finansowych (1,8 mln zł) wykazanych w skonsolidowanym sprawozdaniu GA ZAP za 2019 r.⁶³ Wartość udziałów GA ZAP w Koltar wykazana w sprawozdaniu finansowym na koniec 2019 r. wyniosła 14,1 mln zł.

Według danych GA ZAP łączne wydatki ponoszone na usługi świadczone przez Kolzap oraz Koltar, w tym Oddział w Puławach, nie zmieniły się istotnie po połączeniu i wyniosły odpowiednio: [...] w 2016 r., [...] w 2017 r., [...] 2018 r. oraz [...] w 2019 r.

Również łączne przychody GA ZAP od Kolzap oraz Koltar, w tym Oddział w Puławach pozostały na zbliżonym poziomie i wyniosły odpowiednio: [...] w 2016 r., [...] w 2017 r [...] w 2018 r. oraz [...] w 2019 r.

W efekcie przejęcia udziałów i połączenia spółek celowych nastąpiła konsolidacja i integracja procesów i usług w obrębie jednej grupy kapitałowej. Grupa Azoty od 1 stycznia 2018 r. stała się jedynym operatorem bocznic kolejowych w Kędzierzynie i Puławach. Współpraca z CTL Logistics przy wykonywaniu przewozów kolejowych została utrzymana po wygraniu przetargu w oparciu o uruchomiony w Grupie Azoty system aukcyjny i platformę zakupową.

(akta kontroli str. 1253-1255, 1862-2039, 4184-4191)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

⁶² Pozostałe cztery lokomotywy będące niegdyś w dyspozycji CTL/GA Kolzap znajdują się w: naprawie awaryjnej w Tarnowie, obsługuje bocznicę GA ZAK, w naprawie okresowej P5 i przeznaczona do dzierżawy Inter Cargo od sierpnia.

⁶³ W wyniku zwiększenia zaangażowania kapitałowego nastąpiła zmiana charakteru inwestycji na inwestycję w jednostkę stowarzyszoną dokonano odpisu aktualizującego wartość udziałów w tej spółce w związku z ujemnym wynikiem osiągniętym w okresie sprawozdawczym.

Proces przejścia i umorzenia udziałów w CTL Kolzap Sp. o. o., a także jej połączenia z Grupą Azoty Koltar Sp. o.o. został starannie przygotowany i przeprowadzony. Konsolidacja poprzedzona została badaniami przeprowadzonymi przez niezależnych doradców. Przejęcie przez GA ZAP udziałów w Kolzap spowodowało objęcie pełnej kontroli nad tą spółką, a tym samym nad usługami bocznymi. W efekcie nastąpiła konsolidacja oraz integracja procesów i usług w obrębie jednej grupy kapitałowej, co było zgodne ze *Strategią Grupy Azoty na lata 2013-2020*.

Efekty finansowe dotyczące kosztów obsługi bocznicy kolejowej w Puławach po przejściu Kolzap i jej połączeniu z Koltar były pozytywne dla GA ZAP. Jednakże korzyści te uległy zredukowaniu wskutek sfinansowania objęcia dodatkowych udziałów w Koltar wkładem pieniężnym [...], a także wskutek braku dywidendy za lata 2018-2020 i dokonania w 2019 r. odpisu aktualizującego ([...]) z powodu strat ponoszonych przez Koltar.

IV. Wnioski

Ze względu na nieodwracalny charakter stwierdzonych nieprawidłowości Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje wniosków pokontrolnych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Departamentu Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji Najwyższej Izby Kontroli. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Warszawa 27 sierpnia 2020 r.

Kontroler
/-/ Robert Sasin
Główny specjalista kp.

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Gospodarki,
Skarbu Państwa i Prywatyzacji
p.o. Dyrektora
/-/ Maciej Maciejewski